

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ГЕТЬМАН АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри обліку,
аналізу і аудиту,
д-р екон. наук, професор
_____ Є. Є. Іонін
«__» _____ 20__ р.

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТНЬОЇ
УСТАНОВИ**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування
ОП «Облік і оподаткування»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Є. Є. Іонін, д-р екон. наук,
професор, завідувач кафедри
обліку, аналізу і аудиту

_____
(підпис)

Оцінка: _____ / _____ /
бали / за шкалою ЕКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2025

АНОТАЦІЯ

Гетьман А.В. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності освітньої установи. Спеціальність 071 Облік і оподаткування. Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів формування системи обліково-аналітичного забезпечення в закладах освіти в умовах цифрової трансформації. У роботі розкрито економічну сутність обліково-аналітичного забезпечення та визначено його роль у системі управління освітньою установою. Проаналізовано нормативно-правову базу бухгалтерського обліку в державному секторі, особливості формування облікової політики та організацію обліку в Калинівському технологічному фаховому коледжі. Особливу увагу приділено цифровізації облікових процесів, використанню електронних систем і програмного забезпечення та їх впливу на якість звітності. Обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення облікової політики, впровадження електронного документообігу, посилення внутрішнього контролю та розвитку управлінського аналізу.

Наукова новизна полягає в уточненні змісту поняття «обліково-аналітичне забезпечення освітньої установи» та визначенні практичних напрямів інтеграції цифрових технологій у систему обліку й аналізу. Практичне значення полягає у можливості використання результатів для оптимізації облікових процесів, підвищення прозорості фінансової діяльності та ефективності управління ресурсами закладу освіти.

Ключові слова: облік, облікова політика, аналіз, цифровізація, бюджетні установи, заклади освіти, управління.

69 с., 21 табл. 2 дод. 40 джерел.

SUMMARY

Hetman A. V. Accounting and analytical support for the activities of an educational institution. Specialty 071 “Accounting and Taxation”. Educational Program “Accounting and Taxation”. Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

The qualification paper is devoted to the study of theoretical and practical aspects of forming a system of accounting and analytical support in educational institutions under digital transformation. The work reveals the economic essence of accounting and analytical support and defines its role in the management system of an educational institution. The regulatory framework of public sector accounting, the specifics of accounting policy formation, and the organization of accounting in Kalynivka Technological Professional College are analyzed. Special attention is given to the digitalization of accounting processes, the use of electronic systems and software, and their impact on reporting quality. Recommendations are substantiated regarding the improvement of accounting policy, the implementation of electronic document management, strengthening internal control, and developing managerial analysis.

The scientific novelty lies in clarifying the concept of “accounting and analytical support of an educational institution” and identifying practical directions for integrating digital technologies into accounting and analysis. The practical significance lies in the possibility of using the results to optimize accounting processes, increase financial transparency, and improve resource management efficiency in educational institutions.

Keywords: accounting, accounting policy, analysis, digitalization, budgetary institutions, educational institutions, management.

69 pages, 21 tables, 2 appendices, 40 sources.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	9
1.1. Економічна сутність обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ	9
1.2. Особливості формування облікової політики в закладах освіти	14
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ У КАЛІНІВСЬКОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ.....	20
2.1. Структура та особливості організації бухгалтерського обліку	20
2.2. Облік основних фінансово-розрахункових операцій у закладі освіти	28
2.3. Облікова документація та звітність в умовах диджиталізації	36
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	44
3.1. Інформаційно-аналітична база для управління фінансово- господарською діяльністю	44
3.2. Використання аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень у сфері освіти	49
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується масштабними реформами у сфері державного управління, фінансової системи та соціальної сфери, серед яких особливе місце посідає реформа освітньої галузі. Освіта є стратегічним ресурсом розвитку суспільства, а ефективність функціонування закладів освіти значною мірою залежить від рівня організації управлінських процесів, фінансово-господарської діяльності та використання інформаційних ресурсів. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування сучасної системи обліково-аналітичного забезпечення, яка дає змогу не лише здійснювати контроль за цільовим використанням бюджетних коштів, а й забезпечувати керівників освітніх установ необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Актуальність теми дослідження визначається низкою обставин. По-перше, освітні установи функціонують переважно в умовах бюджетного фінансування, що потребує суворого дотримання принципів законності, економічності та прозорості у веденні бухгалтерського обліку. По-друге, сучасна освітня політика орієнтована на автономізацію закладів освіти, що передбачає розширення їхньої фінансової самостійності та відповідальності за використання ресурсів. Це зумовлює необхідність удосконалення облікової політики та побудови ефективної аналітичної системи. По-третє, швидкий розвиток цифрових технологій змінює підходи до організації облікових процесів, документообігу та формування звітності, що вимагає адаптації обліково-аналітичного забезпечення до умов цифровізації.

В умовах реформування фінансової звітності, гармонізації облікових стандартів та переходу до використання електронних форм документів постає проблема підвищення якості, оперативності та аналітичності облікової інформації. Традиційні методи ведення бухгалтерського обліку вже не здатні повною мірою забезпечити інформаційні потреби менеджменту закладів освіти. Тому постає завдання не лише організувати облік відповідно до законодавчих вимог, а й перетворити його на дієвий інструмент управління.

Проблематика обліково-аналітичного забезпечення діяльності установ бюджетної сфери, у тому числі закладів освіти, знаходить своє відображення у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, С.В. Свірко, В.М. Жук, Н.М. Малюга, Л.В. Нападовська досліджували питання організації бухгалтерського обліку та його ролі в системі управління бюджетними установами. Значний внесок у розвиток облікової науки зробили й зарубіжні дослідники, зокрема Ч. Хорнгрен, Д. Колдуелл, Дж. Ріс, які розглядали облік як ключовий інструмент управління в умовах ринкової економіки. Водночас у науковій літературі недостатньо уваги приділено комплексному вивченню специфіки обліково-аналітичного забезпечення саме освітніх установ у контексті цифровізації економіки та модернізації системи освіти в Україні.

Таким чином, актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена необхідністю вдосконалення теоретичних і практичних засад організації обліково-аналітичного забезпечення закладів освіти з урахуванням сучасних викликів та завдань реформування галузі.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітньої установи в умовах цифровізації.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- проаналізувати економічну сутність обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ;
- дослідити особливості формування облікової політики в закладах освіти;
- охарактеризувати структуру та специфіку організації бухгалтерського обліку в освітніх установах;
- розкрити методику обліку основних господарських операцій в умовах бюджетного фінансування;
- визначити роль облікової документації та звітності в умовах цифровізації;
- обґрунтувати інформаційно-аналітичну базу управління фінансово-господарською діяльністю закладу освіти;

- встановити напрями використання аналітичної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Об'єктом дослідження є процес організації обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних та організаційних аспектів формування й використання обліково-аналітичної інформації в управлінні освітніми установами.

Для досягнення мети дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний метод пізнання – для розкриття сутності досліджуваних процесів; аналіз і синтез – для визначення теоретичних засад обліково-аналітичного забезпечення; індукцію та дедукцію – для формування висновків; системний підхід – для узагальнення ролі обліково-аналітичної інформації в управлінні; порівняльний аналіз – для вивчення організації обліку в умовах цифровізації; статистичні методи – для оцінки результатів діяльності освітніх установ; графічні методи – для візуалізації даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних підходів до організації обліково-аналітичного забезпечення діяльності закладів освіти. Зокрема, уточнено сутність поняття «обліково-аналітичне забезпечення» в освітній сфері, обґрунтовано необхідність інтеграції традиційних облікових методів із сучасними цифровими технологіями, визначено напрями вдосконалення облікової політики та системи звітності закладів освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування запропонованих рекомендацій при організації обліку основних засобів, запасів, розрахункових операцій, формуванні кошторису та підготовці бюджетної і фінансової звітності у Калинівському технологічному фаховому коледжі. Отримані результати можуть стати основою для розробки внутрішніх регламентів облікової політики закладів освіти та вдосконалення методів обліку й аналізу в умовах цифровізації.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження знайшли своє відображення в написанні наукової статті «Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення діяльності установи» та тези виступу на конференції «Актуальні питання обліково-аналітичного забезпечення діяльності закладів освіти в умовах цифровізації».

Структура роботи зумовлена логікою дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі розглядаються теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення в системі освіти. У другому розділі досліджується організація бухгалтерського обліку та цифровізація облікових процесів у закладах освіти. У третьому розділі розкрито аналітичне забезпечення управління в закладах освіти.

Таким чином, дослідження спрямоване на вирішення актуальної науково-практичної проблеми – удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ з урахуванням сучасних викликів і потреб суспільства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

1.1. Економічна сутність обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ

У сучасних умовах реформування системи бухгалтерського обліку особливого значення набуває побудова ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління. Цей термін трактується як комплекс організаційних, інформаційних та методичних елементів, спрямованих на формування, обробку, аналіз і використання облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення – це система збору, обробки, узагальнення та аналізу бухгалтерської інформації, яка формується на основі первинних документів, облікових регістрів та фінансової звітності з метою ефективного управління діяльністю установи, забезпечення прозорості використання ресурсів і здійснення контролю.

Основними завданнями обліково-аналітичного забезпечення є:

- створення достовірної інформаційної бази про фінансово-господарську діяльність установи;
- формування системи контролю за використанням бюджетних коштів;
- забезпечення прозорості діяльності закладу освіти;
- підвищення ефективності управління фінансовими, матеріальними й трудовими ресурсами.

Для організації якісного обліково-аналітичного процесу важливим є дотримання принципів: повноти та достовірності інформації, своєчасності відображення операцій, законності та відповідності обліку чинним нормативним документам.

У закладах освіти система обліково-аналітичного забезпечення виконує такі основні функції (табл.1.1).

Таблиця 1.1 - Основні функції обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ

Функція	Зміст функції	Значення для освітньої установи
Інформаційна	Формування достовірних і своєчасних даних про господарську діяльність	Забезпечує керівників базою для ухвалення рішень
Контрольна	Перевірка законності й ефективності використання коштів, збереження майна	Сприяє підвищенню фінансової дисципліни
Аналітична	Виявлення тенденцій, відхилень і резервів розвитку	Дає змогу оптимізувати витрати й підвищувати ефективність
Управлінська	Забезпечення керівництва інформацією для планування й прийняття рішень	Формує основу стратегічного та оперативного управління
Прогностична	Оцінка майбутніх фінансових результатів на основі даних обліку й аналізу	Сприяє плануванню розвитку закладу освіти

Важливою рисою обліково-аналітичного забезпечення є його інтегративний характер: бухгалтерський облік виступає джерелом первинної інформації, тоді як економічний аналіз трансформує ці дані в інструмент для управління. В умовах цифровізації ця інтеграція посилюється завдяки використанню електронних систем документообігу, бухгалтерських програм (наприклад, «Дебет-Плюс», «М.Е.Дос», «Є-Data»), що підвищує оперативність і знижує ризик помилок.

Особливості обліково-аналітичного забезпечення в освітніх установах зумовлені такими чинниками:

- фінансування здійснюється з державного та місцевих бюджетів, що зобов'язує суворо дотримуватися норм бюджетного законодавства;
- витрати мають цільовий характер (заробітна плата працівників, стипендії, харчування, комунальні послуги, придбання обладнання тощо);
- облік охоплює як грошові, так і натуральні показники (наприклад, облік підручників, меблів, основних засобів);
- діяльність освітніх установ спрямована не на отримання прибутку, а на досягнення соціально значущих результатів.

З урахуванням цього обліково-аналітичне забезпечення в освітній сфері можна охарактеризувати як сукупність методів, інструментів та організаційних процедур, спрямованих на формування, обробку й використання фінансово-економічної інформації для забезпечення законності, прозорості та результативності діяльності закладів освіти (табл.1.2).

Таблиця 1.2 - Економічний зміст обліково-аналітичного забезпечення в закладах освіти

Елемент	Характеристика	Приклад у діяльності освітнього закладу
Джерела інформації	Первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, звітність	Табелі обліку робочого часу, кошторис, бухгалтерські довідки
Облікові процедури	Відображення господарських операцій у відповідності до стандартів	Облік нарахування зарплати вчителів, списання матеріалів
Аналітичні процедури	Узагальнення та оцінка даних для прийняття рішень	Аналіз витрат на харчування, розрахунок собівартості утримання учня
Результати	Формування інформаційної бази для управління та звітності	Фінансова та бюджетна звітність, управлінські довідки
Користувачі інформації	Внутрішні (керівництво, бухгалтерія) і зовнішні (МОН, органи казначейства)	Директор, місцевий відділ освіти, Держказначейство

Варто відзначити, що обліково-аналітичне забезпечення у сфері освіти є складовою загальної фінансової політики держави. У країнах Європейського Союзу та США поширеною є практика застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі (IPSAS), які орієнтовані на прозорість, порівнюваність і повноту розкриття інформації. Це дозволяє освітнім закладам формувати звітність за єдиними принципами, що полегшує аналіз і контроль не лише всередині країни, а й на міжнародному рівні.

В Україні процес імплементації міжнародних стандартів лише поступово набирає обертів. Запровадження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі є важливим кроком до гармонізації національної системи з міжнародними вимогами. Проте, на відміну від західних країн, українські освітні установи мають значно більше обмежень у використанні ресурсів, що ускладнює впровадження сучасних аналітичних інструментів.

Важливе місце у формуванні економічної сутності обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ посідають нормативно-правові акти, які визначають організаційні, методологічні та інформаційні засади бухгалтерського обліку в державному секторі.

До ключових документів, що регламентують порядок обліково-аналітичної роботи в освітній сфері, належать:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ», яка встановлює правила фінансового планування для освітніх закладів та порядок витрачання коштів.
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, затверджені Мінфіном, які деталізують практичні аспекти ведення обліку в бюджетних установах.
- Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2025 роки, що визначає стратегічні орієнтири цифровізації, у тому числі бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Ці документи створюють комплексне середовище регламентації, у межах якого освітні установи повинні здійснювати обліково-аналітичну діяльність.

Для підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення діяльності освітніх установ доцільно реалізувати такі напрями:

1. Цифровізація облікових процесів: перехід на електронні форми документів, використання хмарних бухгалтерських систем.
2. Інтеграція з міжнародними стандартами: поступове впровадження IPSAS з урахуванням українських реалій.
3. Удосконалення облікової політики: розробка внутрішніх положень у кожному закладі освіти з урахуванням специфіки діяльності.
4. Автоматизація аналізу: застосування програмних продуктів для проведення управлінського аналізу (BI-системи, електронна звітність).
5. Підвищення кваліфікації кадрів: навчання бухгалтерів і управлінців роботі з сучасними програмами та методами аналізу.

Питання обліково-аналітичного забезпечення діяльності бюджетних установ, його ролі у формуванні достовірної інформації та прийнятті управлінських рішень широко висвітлювали у своїх працях відомі українські науковці (табл.1.3).

Таблиця 1.3 – Тлумачення поняття «обліково-аналітичне забезпечення діяльності бюджетних установ» у працях науковців

Автор	Тлумачення	Основний акцент
Ф.Ф. Бутинець	Обліково-аналітичне забезпечення у бюджетних установах — це формування достовірної інформаційної бази для управління і контролю за використанням коштів.	Інформаційна база, управління
М.Т. Білуха	Вбачає основу в аналітичному обліку, який дозволяє деталізувати дані та забезпечувати контроль у сфері державних фінансів.	Аналітичність, контроль
С.Ф. Голов	Розглядає як комплекс методів і процедур, що забезпечує відповідність облікової системи бюджетних установ законодавчим вимогам і стандартам.	Методологія, регламентація
В.М. Жук	Досліджує у контексті гармонізації з міжнародними стандартами IPSAS; вважає, що це умова прозорості та підзвітності установ державного сектору.	Прозорість, міжнародні стандарти
Т.І. Єфіменко	Пов'язує з системою державного фінансового контролю та внутрішнього аудиту в управлінні бюджетними установами.	Контроль, аудит
Л.В. Нападовська	Трактує як основу для формування якісної фінансової звітності, яка використовується керівництвом установ для прийняття рішень.	Звітність, управлінські рішення

Аналіз наукових підходів до трактування обліково-аналітичного забезпечення діяльності бюджетних установ показав, що дослідники одностайні у визнанні його ключової ролі у системі управління. При цьому кожен автор робить акцент на певному аспекті: достовірності інформаційної бази (Ф.Ф. Бутинець), аналітичності та контролі (М.Т. Білуха), методологічних засадах і відповідності стандартам (С.Ф. Голов), гармонізації з міжнародними вимогами (В.М. Жук), державному фінансовому контролю та аудиту (Т.І. Єфіменко), формуванні якісної звітності (Л.В. Нападовська). Це свідчить про багатогранність поняття та необхідність його розгляду як інтегрованої системи, що поєднує облік, аналіз, контроль та звітність для ефективного функціонування бюджетних установ.

Отже, підсумовуючи теоретичні підходи та наукові дослідження, можна стверджувати, що ефективна система обліково-аналітичного забезпечення у закладах освіти є не лише технічним інструментом обліку, а стратегічним механізмом управління. Вона сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, забезпечує контроль і прозорість фінансових потоків та є необхідною умовою розвитку сучасних освітніх установ в умовах цифровізації та реформування державного сектору.

1.2. Особливості формування облікової політики в закладах освіти

Облікова політика бюджетних установ виступає фундаментом організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Вона визначає принципи, методи і процедури, якими керується заклад освіти при відображенні господарських операцій. На відміну від комерційних підприємств, освітні заклади функціонують у межах бюджетного фінансування, що накладає додаткові вимоги до прозорості, підзвітності та цільового використання коштів. Саме тому формування облікової політики в установах освіти є не лише технічним процесом, а й важливим елементом управління.

Особливістю облікової політики освітніх закладів є необхідність врахування специфіки бюджетного фінансування. Це зумовлює більш жорсткі вимоги до контролю, деталізації витрат, ведення кошторису та обов'язковості звітності перед органами Державного казначейства. Крім того, облікова політика повинна забезпечувати прозорість перед суспільством, адже все частіше заклади отримують кошти з позабюджетних джерел: грантів, благодійних внесків, міжнародних програм.

Науковці визначають облікову політику як комплекс внутрішніх регламентів, спрямованих на оптимізацію та впорядкування процесів ведення обліку. У контексті освітніх установ важливим є поєднання нормативної відповідності та адаптації до реальних потреб управління. Формування облікової політики здійснюється на основі Національних положень (стандартів)

бухгалтерського обліку в державному секторі, Бюджетного кодексу, Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та підзаконних актів Міністерства фінансів України.

Формування облікової політики закладів освіти неможливе без врахування нормативно-правових актів, які регулюють організацію бухгалтерського обліку в державному секторі. Ці документи в свою чергу ж визначають основні принципи ведення обліку, порядок складання звітності та відповідальність посадових осіб. Важливим завданням є не лише дотримання цих вимог, а й адаптація їх до специфіки діяльності освітнього закладу.

Прикладом практичного застосування є Положення про облікову політику Калинівського технологічного фахового коледжу. У цьому документі визначено методологічні засади обліку, включаючи порядок нарахування амортизації, методи оцінки запасів, визнання доходів і витрат, організацію документообігу та розподіл відповідальності. У таблиці 1.4 наведено основні елементи облікової політики Калинівського технологічного фахового коледжу та коментарі щодо їх застосування. Це дозволяє оцінити, наскільки практичні підходи коледжу відповідають вимогам нормативної бази та сучасним управлінським потребам.

Таблиця 1.4 - Основні елементи облікової політики коледжу

Елемент	Зміст у політиці КТК	Коментар
Метод амортизації	Прямолінійний метод	Відповідає НП(С)БО ДС
Облік запасів	Оцінка за середньозваженою собівартістю	Метод відповідає вимогам
Доходи	Визнання після надходження коштів	Класичний касовий метод, обмежує управлінський аналіз
Документообіг	Ведення паперових та електронних форм	Система частково цифровізована, потребує подальшої автоматизації
Відповідальність	Закріплено за бухгалтером та керівником	Доцільно розширити участь внутрішнього контролю

Як видно з таблиці, політика коледжу загалом відповідає законодавчим вимогам, проте має певні недоліки, зокрема недостатню деталізацію щодо обліку

швидкозношуваних предметів та відсутність чітко прописаного механізму внутрішнього контролю.

В свою ж чергу таблиця 1.5 ілюструє порівняння облікової політики Калинівського технологічного фахового коледжу з вимогами НП(С)БО. Вона показує, які методи та інструменти реально застосовуються в освітньому закладі та наскільки вони відповідають передбаченим стандартами можливостям.

Таблиця 1.5 - Порівняння облікової політики коледжу з вимогами НП(С)БО

Питання	Політика КТФК	Вимоги НП(С)БО
Метод амортизації	Прямолінійний	Дозволено кілька методів
Запаси	Середньозважена собівартість	Дозволено FIFO, ідентифікована собівартість
Визнання доходів	Касовий метод	Передбачено нарахування та відображення зобов'язань
Документообіг	Частково цифровий	Рекомендовано повна цифровізація
Контроль	Закріплено відповідальність бухгалтера	Необхідна система внутрішнього аудиту

Порівняння свідчить, що політика коледжу узгоджується з основними вимогами, проте не використовує всі можливості, надані стандартами. Зокрема, обмеження лише прямолінійним методом амортизації звужує можливості більш точного розподілу витрат.

Аналіз Положення про облікову політику Калинівського технологічного фахового коледжу показує, що документ загалом відповідає чинному законодавству, однак має низку обмежень, які знижують ефективність його застосування в управлінні фінансово-господарською діяльністю. Тому доцільним є запровадження низки удосконалень.

1. Удосконалення методології амортизації

У Калинівському технологічному фаховому коледжі застосовується прямолінійний метод амортизації. Це відповідає вимогам НП(С)БО, але не відображає фактичної інтенсивності використання окремих активів, наприклад

комп'ютерної техніки чи лабораторного обладнання. Доцільно закріпити у політиці можливість застосування виробничого методу або методу зменшеного залишку для таких активів. Це дозволить точніше розподіляти витрати у часі й уникнути перекручень у вартості майна.

2. Перехід від касового до методу нарахування доходів і витрат

Наразі Калинівський технологічний фаховий коледж визнає доходи після фактичного надходження коштів. Такий підхід забезпечує контроль, але ускладнює планування та прогнозування фінансового стану. Використання методу нарахування, що передбачений міжнародними стандартами обліку і підтримується українськими НП(С)БО, дало б можливість більш точно відображати зобов'язання і майбутні надходження. Це особливо важливо для участі у грантових програмах чи співпраці з міжнародними партнерами.

3. Повна цифровізація документообігу

У політиці коледжу передбачено ведення як паперових, так і електронних форм. Однак подвійність створює дублювання й ризики помилок. На сучасному етапі доцільно перейти до повноцінного електронного документообігу із використанням державних сервісів (М.Е.Дос, «С-Data», ProZorro) та локальних бухгалтерських програм («BAS Бухгалтерія для державного сектору»). Це скоротить час на обробку документів та підвищить прозорість.

4. Посилення внутрішнього контролю та аудиту

У коледжі відповідальність за ведення обліку покладено на головного бухгалтера та керівника. Проте в документі відсутній механізм внутрішнього аудиту. Міжнародна практика (COSO Framework) пропонує створення системи контролю ризиків і регулярних перевірок. Доцільним є закріплення у політиці порядку проведення внутрішніх ревізій, вибіркового контролю та створення комісії з контролю фінансових операцій.

5. Запровадження елементів управлінського обліку

Наразі політика коледжу орієнтована лише на фінансовий облік, який забезпечує зовнішню звітність. Для потреб керівництва коледжу доцільно передбачити ведення управлінського обліку — наприклад, розрахунок

собівартості навчання одного студента, аналіз витрат на утримання гуртожитку, ефективність використання матеріальних ресурсів. Це дозволить адміністрації ухвалювати більш обґрунтовані рішення.

6. Регулярний перегляд політики

Положення Калинівського технологічного фахового коледжу є статичним документом, який рідко оновлюється. Доцільно запровадити практику щорічного перегляду політики з урахуванням змін у законодавстві, рекомендацій Міністерства фінансів та Державної казначейської служби. Це забезпечить актуальність і відповідність сучасним вимогам.

Таким чином, можна зробити висновок, що облікова політика коледжу відповідає нормативній базі, однак має значний потенціал для вдосконалення. Запровадження альтернативних методів амортизації, використання методу нарахування, повна цифровізація документообігу, посилення внутрішнього контролю, поява управлінського обліку та регулярний перегляд документа — це ті кроки, які перетворюють політику коледжу з формального документа на дієвий інструмент управління фінансово-господарською діяльністю.

Отже, формування облікової політики в освітніх закладах має поєднувати нормативні вимоги та практичні потреби управління. Приклад Калинівського технологічного фахового коледжу свідчить, що освітні установи здебільшого дотримуються вимог законодавства, проте не завжди використовують усі можливості для вдосконалення процесів. Авторські пропозиції зосереджені на впровадженні цифрових технологій, розширенні методологічної бази та створенні механізмів внутрішнього аудиту, що у комплексі дозволить забезпечити більш високу якість фінансового управління в освітніх установах.

Висновки до розділу 1

1. Обліково-аналітичне забезпечення у системі освіти є комплексом організаційних, методичних та інформаційних елементів, що забезпечують формування, обробку й аналіз даних бухгалтерського обліку для ефективного управління діяльністю закладу освіти.

2. Основними функціями цієї системи є інформаційна, контрольна, аналітична, управлінська та прогностична, що забезпечують прозорість використання бюджетних коштів, підвищують ефективність управлінських рішень і сприяють плануванню розвитку закладів освіти.

3. Ефективність обліково-аналітичного забезпечення визначається дотриманням принципів достовірності, повноти, своєчасності та відповідності нормативно-правовим актам, серед яких ключову роль відіграють Бюджетний кодекс України, Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі та підзаконні нормативи Мінфіну.

4. В умовах цифровізації обліково-аналітичне забезпечення трансформується: зростає роль електронного документообігу, автоматизованих систем обліку та аналітичних програм, що підвищують оперативність і точність облікових даних.

5. Науковці визначають обліково-аналітичне забезпечення як інтегровану систему, яка поєднує облік, аналіз, контроль та звітність, забезпечуючи управлінську, контрольну й інформаційну підтримку керівництва бюджетних установ.

6. Для підвищення ефективності функціонування обліково-аналітичної системи у сфері освіти необхідно реалізувати напрями вдосконалення — цифровізацію процесів, гармонізацію з міжнародними стандартами (IPSAS), автоматизацію аналітичних розрахунків і підвищення кваліфікації персоналу.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ У КАЛІНІВСЬКОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

2.1. Структура та особливості організації бухгалтерського обліку

В умовах реформування фінансової системи та переходу до цифрових технологій бухгалтерський облік у закладах освіти виконує не лише облікову, а й управлінську функцію. Він перетворюється на інформаційну платформу для стратегічного планування, контролю й оцінки ефективності використання бюджетних ресурсів.

Організація бухгалтерського обліку в освітніх установах відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансово-господарською діяльністю та раціонального використання бюджетних коштів. Вона є основою формування достовірної інформації про фінансовий стан закладу, стан активів, зобов'язань, доходів і видатків, що в подальшому використовується для прийняття управлінських рішень, планування діяльності й контролю за використанням ресурсів.

Калинівський технологічний фаховий коледж є закладом фахової передвищої освіти державної форми власності, що здійснює підготовку фахових молодших бакалаврів. Заклад має тривалу історію і випустив понад 9 тисяч спеціалістів, які працюють у різних галузях економіки України. Коледж функціонує як багатoproфільний навчальний заклад, поєднуючи технічні, економічні та дизайнерські напрями підготовки, та здійснює навчання як за денною, так і за заочною формами, у тому числі із впровадженням дуальної освіти. Станом на сьогодні КТФК здійснює підготовку за 6 спеціальностями і 7 освітньо-професійними програмами(табл.2.1).

Таблиця 2.1 - Спеціальності та освітньо-професійні програми

Код спеціальності	Освітня програма / напрям	Галузь знань	Форма навчання
022 Дизайн	Дизайн одягу	Культура і мистецтво	Денна, заочна (дуальна)
J1 Послуги краси	Перукарське мистецтво та декоративна косметика	Сфера обслуговування	Денна, заочна (дуальна)
141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	Обслуговування побутової техніки	Інженерія	Денна, заочна
141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	Технічний сервіс і діагностика електроустаткування транспортних засобів	Інженерія	Денна, заочна
071 Облік і оподаткування	Облік і оподаткування	Соціальні та поведінкові науки	Денна, заочна
072 Фінанси, банківська справа, страхування	Фінанси, банківська справа та страхування	Соціальні та поведінкові науки	Денна, заочна
133 Галузеве машинобудування	Галузеве машинобудування	Інженерія	Денна, заочна
182 Технології легкої промисловості	Швейне виробництво, проектування та комп'ютерні технології	Інженерія	Денна, заочна

Структура спеціальностей коледжу охоплює як технічні та інженерні напрями (електроенергетика, машинобудування, технології легкої промисловості), так і економічні (облік, фінанси) та креативно-дизайнерські (дизайн одягу, послуги краси).

Поєднання широкого спектра освітніх програм дозволяє забезпечувати потреби ринку праці регіону й країни загалом, а також давати студентам можливість обирати фах відповідно до їхніх здібностей та інтересів.

Облік у бюджетній сфері у житті держави відіграє значну роль. По-перше, він є інструментом, що дає змогу здійснювати керівництво процесом виконання бюджету, сприяє дотриманню фінансової дисципліни і режиму економії в витрачанні бюджетних коштів, виявленню додаткових доходів бюджету, що забезпечує виконання бюджетом його основної функції, а саме, раціонального

розподілу і перерозподілу національного доходу і дотримання необхідних пропорцій в розвитку суспільства.

По-друге, важливу роль облік у бюджетній сфері також відіграє в бюджетному плануванні. Так, дані про виконання бюджету за поточний та попередні роки є базою для складання бюджету на наступний рік, а тому від достовірності цих даних залежить якість бюджету, як основного фінансового плану держави.

По-третє, йому належить особлива роль в розвитку фінансової науки, тому що результати будь-якого дослідження мають практичну цінність лише тоді, коли вони спираються на реальні факти економічної дійсності, на повну та достовірну економічну інформацію.

Зміни в економічному середовищі, перехід на нові стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі та впровадження інформаційних технологій зумовлюють необхідність удосконалення організації обліку в освітніх установах. Зокрема, особливого значення набуває дотримання нормативно-правових вимог, правильна побудова структури бухгалтерської служби, забезпечення внутрішнього контролю та впровадження цифрових інструментів для оптимізації облікових процесів.

Бухгалтерський облік у закладах освіти є складовою системи державного фінансового контролю, спрямованою на забезпечення законності, достовірності та повноти відображення господарських операцій. Його організація базується на таких основних принципах:

- **Повнота обліку** – усі господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах повною мірою, на підставі належно оформлених первинних документів.
- **Достовірність і об'єктивність** – інформація, що формується в бухгалтерському обліку, має відповідати фактичному стану активів і зобов'язань.
- **Послідовність** – застосування єдиних методів оцінки, системи рахунків і форм звітності протягом тривалого періоду.

- **Автономність** – фінансова діяльність кожного закладу освіти розглядається окремо від інших суб'єктів господарювання.
- **Безперервність** – діяльність установи та ведення обліку здійснюються на постійній основі.
- **Превалювання сутності над формою** – господарські операції відображаються відповідно до їх економічного змісту, а не лише юридичної форми.

В освітніх установах організація бухгалтерського обліку повинна враховувати особливості фінансування, що здійснюється з державного та місцевого бюджетів. Це визначає специфіку побудови облікової політики, формування кошторисів і використання бюджетних коштів.

Організація бухгалтерського обліку у державних закладах освіти регламентується системою законів, положень, інструкцій і стандартів, що забезпечують єдність методології обліку, контроль за використанням бюджетних коштів та прозорість фінансової звітності.

Калинівський технологічний фаховий коледж, на базі якого проводилася практика, є бюджетною установою державної форми власності. Діяльність бухгалтерської служби коледжу здійснюється відповідно до чинного законодавства, внутрішніх положень і розпорядчих документів керівництва(табл.2.2).

Таблиця 2.2 – Нормативно-правова база бухгалтерського обліку в державному секторі та її застосування в Калинівському технологічному фаховому коледжі

Нормативно-правовий акт	Короткий зміст	Застосування у Калинівському технологічному фаховому коледжі
Бюджетний кодекс України	Визначає засади бюджетної системи, порядок формування та використання бюджетних коштів, повноваження розпорядників і одержувачів бюджетних асигнувань.	На його основі здійснюється фінансування коледжу з державного та місцевого бюджетів, затверджуються кошториси й ліміти видатків. Забезпечується контроль цільового використання коштів через Державну казначейську службу.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV	Визначає правові засади ведення бухгалтерського обліку, вимоги до фінансової звітності та відповідальність посадових осіб.	Визначає обов'язок коледжу забезпечувати достовірність даних обліку, їх документальне підтвердження та подання звітності відповідно до стандартів НП(С)БОДС. Усі фінансові звіти формуються на його основі.
План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі (наказ Мініну № 1219 від 29.12.2015 р.)	Установлює єдину систему рахунків для відображення активів, зобов'язань, доходів і видатків бюджетних установ.	Використовується бухгалтерією коледжу для ведення обліку за загальним і спеціальним фондами. На його основі розроблено Робочий план рахунків коледжу, що відображає особливості його фінансування та господарської діяльності.
Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи (наказ Мініну № 59 від 26.01.2015 р.)	Визначає завдання, функції, права та обов'язки бухгалтерської служби, а також відповідальність головного бухгалтера.	Застосовується при формуванні структури бухгалтерії коледжу. На його основі затверджені посадові інструкції головного бухгалтера, бухгалтерів і касира, що чітко розмежовують їх обов'язки й відповідальність.
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку (наказ Мініну № 88 від 24.05.1995 р.)	Встановлює порядок складання, перевірки, обробки та зберігання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку.	Використовується у коледжі при веденні первинних документів, складанні актів, накладних, меморіальних ордерів. На його основі затверджено графік документообігу, який регламентує строки подання документів між підрозділами.
НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності»	Визначає склад, форми та вимоги до фінансової звітності установ державного сектору.	У коледжі на його основі складаються форми № 1-дс «Баланс», № 2-дс «Звіт про фінансові результати», № 3-дс «Звіт про рух грошових коштів», які подаються до органів Казначейства.
НП(С)БОДС 121 «Основні засоби»	Визначає порядок обліку, оцінки та амортизації основних засобів.	Регламентує облік будівель, меблів, лабораторного обладнання, комп'ютерної техніки. У коледжі застосовується прямолінійний метод амортизації; поріг визнання основних засобів становить 20 000 грн без ПДВ.
НП(С)БОДС 122 «Нематеріальні активи»	Установлює правила обліку програмного забезпечення, ліцензій і прав користування.	У коледжі використовується для обліку ліцензійних програм, антивірусів, програмних комплексів, необхідних для навчального процесу.
НП(С)БОДС 123 «Запаси»	Регламентує правила оцінки, визнання та списання запасів і МШП.	У коледжі використовується для обліку господарських матеріалів, продуктів харчування в їдальні,

		канцелярських товарів. Оцінка здійснюється за середньозваженою собівартістю.
Методичні рекомендації ДКСУ щодо складання звітності	Визначають порядок узгодження даних з органами Казначейства, строки та форми звітності.	Коледж дотримується цих рекомендацій при складанні форм звітності, узгодженні оборотів і залишків із даними Державної казначейської служби.

Аналіз нормативно-правової бази показав, що система регулювання бухгалтерського обліку в державному секторі є комплексною та охоплює як загальні принципи ведення обліку, так і специфічні правила для окремих об'єктів (основних засобів, запасів, нематеріальних активів). Для коледжу це означає чітке дотримання встановлених стандартів у процесі відображення господарських операцій, складання звітності та організації роботи бухгалтерської служби. Кожен із документів має своє практичне значення: від регулювання бюджетних надходжень до забезпечення правильності оформлення первинних документів і контролю за використанням майна. Це створює єдину систему, що гарантує прозорість, достовірність і підзвітність фінансово-господарської діяльності освітнього закладу.

Вихідна звітна документація включає:

1. Бухгалтерські звіти: Бюджетна установа зобов'язана складати регулярні звіти про свою фінансову діяльність. Це можуть бути звіти про прибуток і збиток, баланс, звіти про грошові потоки тощо. Звіти повинні бути підготовлені відповідно до вимог законодавства.

2. Звітність перед громадськістю: Деякі бюджетні установи можуть бути зобов'язані надавати звітність перед громадськістю. Це може включати публікацію фінансових звітів, звітів про діяльність та іншої інформації, яка стосується використання бюджетних коштів та результатів роботи установи.

3. Звітність перед контролюючими органами: Бюджетна установа зобов'язана представляти звітність своїм контролюючим органам, таким як державні аудитори, податкова служба, ревізійні органи тощо. Ці звіти детально відображають фінансовий стан та результати діяльності установи і є важливим елементом контролю за використанням бюджетних коштів.

Важливою складовою організації бухгалтерського обліку в закладах освіти є формування та реалізація облікової політики, яка визначає систему принципів, методів і процедур ведення обліку, що забезпечують єдність облікової інформації.

Усі аспекти цієї політики закріплюються у спеціальному розпорядчому документі — наказі про облікову політику, який видається керівником установи за погодженням із головним бухгалтером.

У Калинівському технологічному фаховому коледжі облікова політика оформлена у вигляді окремого Положення, затвердженого наказом директора. Цей документ має стратегічне значення для фінансово-господарської діяльності, оскільки визначає методологічну базу всіх облікових процесів — від первинного документування до складання фінансової звітності. Він створює основу для формування єдиних підходів до оцінки активів, зобов'язань, доходів і видатків, а також забезпечує стабільність і послідовність застосування облікових методів у часі(табл.2.3).

Таблиця 2.3 - Основні функції наказу про облікову політику

Функція	Зміст функції	Практичне значення для коледжу
1. Нормативна	Конкретизує вимоги державних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БОДС), адаптуючи їх до діяльності конкретного закладу освіти.	Забезпечує узгодженість між загальнодержавними нормами та практикою ведення обліку в коледжі.
2. Організаційна	Визначає порядок документообігу, структуру бухгалтерської служби, розподіл обов'язків, порядок інвентаризацій і контролю.	Забезпечує чіткий розподіл відповідальності між працівниками бухгалтерії та стабільність облікових процесів.
3. Контрольна	Регламентує відповідальність за достовірність облікових даних і звітності, встановлює процедури контролю.	Підвищує фінансову дисципліну, сприяє запобіганню помилок та порушень.
4. Аналітична	Забезпечує єдність методів обліку, що дозволяє проводити системний аналіз фінансової інформації.	Підвищує ефективність планування витрат, прозорість фінансового управління.

У Калинівському технологічному фаховому коледжі наказ про облікову політику є не просто формальним документом, а дієвим інструментом

управління. Він періодично переглядається відповідно до змін законодавства, державних стандартів і практичних потреб закладу.

Під час проходження практики з'ясовано, що у 2021 році було видано наказ “Про внесення змін до Положення про облікову політику”, яким уточнено первісну вартість об’єктів основних засобів. Цим документом встановлено, що до складу основних засобів та малоцінних необоротних активів зараховуються предмети вартістю понад 20 000 грн, що узгоджується з вимогами Податкового кодексу України та рекомендаціями Міністерства фінансів.

Такі зміни мають практичне значення, адже вони:

- забезпечують узгодженість бухгалтерського та податкового обліку;
- сприяють підвищенню достовірності фінансової звітності;
- дозволяють раціональніше вести облік активів, чітко відмежовуючи основні засоби від малоцінних предметів;
- зменшують ризики неправильного віднесення витрат та забезпечують правомірність рішень у межах фінансового контролю.

З метою вдосконалення організації бухгалтерського обліку та приведення її у відповідність до законодавства, у Калинівському технологічному фаховому коледжі видано наказ “Про внесення змін до Положення про облікову політику” від 09 серпня 2021 року №107-о.

Цим документом закріплено оновлені підходи до визначення вартості основних засобів і методології їх обліку.

Копія зазначеного наказу наведена у Додатку А, що підтверджує практичне застосування нормативно-правових вимог у діяльності бухгалтерської служби коледжу.

Важливою складовою організації бухгалтерського обліку в Калинівському технологічному фаховому коледжі є робочий план рахунків, який визначає структуру та порядок відображення всіх господарських операцій у системі бухгалтерського обліку. Його побудова базується на Плані рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженому наказом

Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203, з урахуванням специфіки діяльності освітнього закладу.

Робочий план рахунків коледжу забезпечує єдність методології ведення обліку, узгодженість показників звітності, а також контроль за цільовим використанням бюджетних коштів. Він містить перелік синтетичних рахунків і субрахунків, що згруповані за економічним змістом у десять класів. Кожен клас відповідає певній сфері обліку — від необоротних активів і фінансових операцій до зобов'язань і доходів установи.

Робочий план рахунків у коледжі затверджено наказом директора та погоджено з головним бухгалтером, що забезпечує офіційний статус документа і відповідність чинним нормативним вимогам. З його повним змістом — переліком синтетичних і аналітичних рахунків, джерелами фінансування та субрахунками можна ознайомитися у Додатку Б.

2.2. Облік основних фінансово-розрахункових операцій у закладі освіти

У процесі своєї діяльності бюджетні установи стають учасниками фінансово-розрахункових операцій із іншими установами, підприємствами, організаціями, фізичними особами. Ця сфера діяльності є одним з найважливіших об'єктів контролю органів Державної аудиторської служби та Державної фіскальної служби України. Тому головними завданнями обліку фінансово-розрахункових операцій є дотримання чинного законодавства з обліку розрахункових операцій, забезпечення наявності належно оформлених первинних документів, контролю за своєчасністю проведення платежів та зарахування бюджетних коштів, встановленого порядку розрахунків, постійний контроль за доцільністю використання коштів, відповідність таких операцій затвердженому кошторису бюджетної установи.

Безготівкові розрахунки здійснюються за різними формами, наявність яких пов'язана з використанням різних видів розрахункових документів. Згідно з Інструкцією про безготівкові розрахунки в господарському обороті України,

затвердженою постановою правління НБУ від 29.07.2022 № 163, безготівкові розрахунки здійснюються за такими формами розрахункових документів(табл.2.4).

Таблиця 2.4 - Форми безготівкових розрахунків згідно з постановою НБУ №163 від 29.07.2022

Форма розрахунків	Коротка характеристика	Використання у бюджетних установах (коледж)
Платіжна інструкція	Розрахунковий документ, яким платник доручає банку списати певну суму з його рахунку і перерахувати її одержувачу.	Найбільш поширена форма у коледжі – для оплати товарів, послуг, комунальних платежів.
Платіжна вимога	Документ одержувача коштів з вимогою до банку платника списати кошти з рахунку платника (за згодою останнього).	Використовується рідко; можливе застосування при взаєморозрахунках із постачальниками.
Платіжна вимога-доручення	Поєднує елементи доручення і вимоги: складається постачальником і підтверджується платником.	Може використовуватись у розрахунках за товари та послуги з постачальниками.
Чек	Документ, за яким власник рахунку доручає банку виплатити вказану суму коштів пред'явнику чека.	Використовується рідко; можливе застосування у виняткових випадках (наприклад, для отримання готівки).
Акредитив	Форма розрахунків, при якій банк зобов'язується здійснити платіж постачальнику після виконання ним умов акредитива.	Використовується у випадках, коли необхідно гарантувати виконання умов договору (наприклад, закупівля обладнання).
Інкасове доручення	Документ на примусове списання коштів з рахунку платника (за рішенням суду, контролюючого органу тощо).	У коледжі застосовується лише у випадку примусового стягнення (штрафи, податки).

Аналіз форм безготівкових розрахунків показує, що бюджетні установи мають можливість використовувати різні розрахункові документи залежно від специфіки операцій. Найбільш поширеними у коледжі є платіжні доручення, які забезпечують своєчасні розрахунки з постачальниками товарів і послуг. Вони забезпечують максимальне наближення строків отримання товарно-матеріальних цінностей і здійснення платежу, запобігають виникненню кредиторської заборгованості у покупців.

Інші форми (платіжні вимоги, чеки, акредитиви, інкасові доручення) застосовуються значно рідше та переважно у специфічних випадках. Це свідчить

про те, що в діяльності освітніх закладів пріоритет надається простим і надійним механізмам розрахунків, які гарантують прозорість і контроль за рухом бюджетних коштів.

Безготівкові розрахунки, яким надається перевага в розрахунках бюджетних установ, здійснюються на певних принципах:

- Перший принцип стосується обов'язкового зберігання установами грошових коштів на поточних чи реєстраційних рахунках (за винятком перехідних залишків у касі).
- Другий принцип полягає в тому, що бюджетні установи не мають права самостійного вибору установи банку для відкриття рахунка: перелік уповноважених банків обмежений постановою НБУ. Реєстраційні рахунки відкриваються не в установах банків, а в органах Державного казначейства.
- Третій принцип - принцип самостійного вибору установою форми безготівкових розрахунків і закріплення їх у своїх договорах та угодах. Установи банків можуть тільки пропонувати своїм клієнтам застосовувати ту чи іншу форми розрахунків, зважаючи на специфіку діяльності та конкретні умови, які можуть скластися в процесі розрахунків
- Четвертий принцип - кошти з рахунка установи списуються за розпорядженням його власника.
- П'ятий принцип полягає у терміновому здійсненні платежів. Момент здійснення їх має бути максимально наближеним до часу надання послуг, виконання робіт тощо.
- Шостий принцип - платежі здійснюються в межах залишків коштів на рахунках платника.

Зберігання готівки та використання її для здійснення розрахунків в установі відбувається в касі. Порядок ведення касових операцій у національній валюті України установами визначений у Положенні № 148. Саме в цьому документі наведено визначення терміну «каса». Каса — це приміщення або місце

здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівки, інших цінностей, касових документів.

Касові операції - операції суб'єктів господарювання між собою та з фізичними особами, пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку (п. 2 розд. I Положення № 148).

Порядок здійснення безготівкових розрахунків урегульовано Інструкцією № 22. Їхньою особливістю є те, що проводять їх за участі банку (Казначейства) на підставі розрахункових документів. Тобто місце для безготівкових коштів - певний рахунок. Залежно від призначення розрізняють поточні рахунки в банку, реєстраційні рахунки в органах Казначейства та субрахунок для обліку депозитів. У бухгалтерському обліку безготівкові кошти знайшли своє місце на рахунку 23 Плану рахунків № 1203, що поданий декількома субрахунками. Найбільш уживаним серед них є субрахунок 2313 «Реєстраційні рахунки», де ведуть облік грошових коштів, які можуть бути використані для поточних потреб бюджетної установи, окрім виплат працівникам допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та коштів, виділених із бюджету розпоряднику бюджетних коштів для подальшого їх розподілення та перерахування на реєстраційні рахунки: для таких потреб - субрахунок 2314 «Інші рахунки в Казначействі» (Порядок № 1219).

Поточні рахунки в банку (субрахунки 2311 «Поточні рахунки в банку» та 2312 «Інші поточні рахунки в банку») суб'єкти державного сектору використовують досить рідко, адже БКУ заборонено створювати позабюджетні рахунки для розміщення бюджетних коштів. Винятками є лише випадки, передбачені п. 9 ст. 13 БКУ, зокрема це розміщення на поточних рахунках у банках державного сектору власних надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, які вони надають згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти.

Для аналітичного обліку безготівкових коштів використовують картки аналітичного обліку, форми яких затверджені наказом № 604, а саме:

- картку аналітичного обліку відкритих (виділених) асигнувань;
- картку аналітичного обліку касових видатків;
- картку аналітичного обліку доходів від реалізації продукції (робіт, послуг);
- картку аналітичного обліку фінансових доходів (відсотків, роялті, дивідендів);
- книгу аналітичного обліку відкритих асигнувань (перерахованих коштів) суб'єктам державного сектору нижчого рівня (за загальним та спеціальним фондами окремо).

Для заповнення таких карток аналітичного обліку використовують дані казначейських виписок за відповідними рахунками, що надалі буде основою для складання бюджетної звітності установи. Порядок заповнення карток затверджений наказом № 604. Для складання річного звіту про рух грошових коштів використовують дані з карток, але з поділом надходжень і витрат на види діяльності: операційну, інвестиційну та фінансову.

Кошти в дорозі, поряд із грошовими документами, належать до інших коштів установи, а механізм їх обліку визначено Порядком № 372. На жаль, у Типовій кореспонденції немає жодної проводки для відображення операцій з коштами в дорозі, та все ж Порядком № 1219 визначено загальний принцип руху коштів: зарахування (надходження) відображають за дебетом, а списання (зарахування на відповідні рахунки) - за кредитом субрахунку.

Особливості заповнення меморіальних ордерів у Калинівському технологічному фаховому коледжі розглянуто в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Перелік меморіальних ордерів та особливості їх заповнення

№ ордеру	Призначення	Номери рахунків, які ведуться в ордері	Особливості заповнення

1	Каса	Дт і Кт 2211, 2212	Заповнюються на основі звіту касира. При перенесенні даних з цього журналу до Журналу-головна виключаються обороти по внесенню та отриманню грошей з рахунків у ДКСУ і банках, оскільки вони дублюються в меморіальних ордерах № 2 і № 3
2	Рахунки в ДКУ та банках (загальний фонд)	Дт і Кт групи рахунків 23	Заповнюються шляхом вибірки, оскільки на субрахунку 2313, наприклад, обліковуються кошти як загального, так і спеціального фонду. Використовується також для обліку руху грошових коштів в іноземній валюті
3	Рахунки в ДКУ та банках (спеціальний фонд)	Дт і Кт групи рахунків 23	
4	Розрахунки з дебіторами	Дт і Кт групи рахунків 21	Записи здійснюються окремо за кожним дебітором за КЕКВ. При визначенні суми не враховуються операції за реєстраційними рахунками та нараховані доходи, так як вони відображаються в інших ордерах
5	Розрахунки з зарплати і стипендій	Дт і Кт 6511, 6512, 6313, також Кт 6311, 6514-6519	Меморіальний ордер 5 складається за підсумками декількох розрахунково-платіжних відомостей, якщо їх більше одної. Якщо нарахування йде за рахунок спецфонду, то спочатку систематизуються й виводиться підсумок залишків загального фонду
6	Розрахунки з кредиторам	Дт і Кт 6211 і 6415	Записи здійснюються окремо за кожним кредитором за КЕКВ. При визначенні суми не враховуються операції за реєстраційними рахунками та нараховані доходи, оскільки вони відображаються в інших ордерах
7	Планові платежі (за товари, роботи, послуги)	Дт і Кт 2111 і 2113	При визначенні суми не враховуються операції по розрахункових рахунках та отримані продукти харчування, оскільки ця інформація міститься в інших журналах
8	Розрахунки з підзвітними особами	Дт і Кт 2116	При визначенні суми не враховуються операції по розрахункових рахунках (гроші могли перераховуватися підзвітній особі у безготівковій формі)
9	Необоротні активи	Тільки Кт груп рахунків 10, 11, 12	Інформація щодо переміщення необоротних активів має бути такою ж, як і в Інвентарних картках їх обліку. Йдеться

	(вибуття, переміщення)		про основні засоби, нематеріальні активи і довгострокові біологічні активи
10	МШП (вибуття, переміщення)	Тільки Кт 1812	Усі записи здійснюються з зазначенням матеріально відповідальної особи
11	Продукти харчування (надходження)	Дт 1511	Складається за наявності декількох накопичувальних відомостей по надходженню продуктів харчування. Записи ведуть окремо за кожним постачальником і матеріально відповідальною особою
11	Зведення накопичувальних відомостей про надходження продуктів харчування		
12	Продукти харчування (витрачання)	Кт 1511	Складається у разі наявності декількох накопичувальних відомостей про витрачання продуктів харчування. Записи ведуть окремо за кожним постачальником і матеріально відповідальною особою
12	Зведення накопичувальних відомостей про витрачання продуктів харчування		
13	Виробничі запаси (витрачання)	Кт 1512-1518	Вносяться дані про витрачання виробничих запасів, крім продуктів харчування, які вносять до ордерів № 11 і 12. По всім записам зазначаються документи та матеріально відповідальні особи
14	Доходи спеціального фонду	Кт 7011, 7111, 7112, 7211, 7311, 741, 7511	За кожним видом доходів спецфонду необхідно відкрити окремі ордери та пронумерувати їх № 14-1, № 14-2 і т. д.
15	Розрахунки з батьками на утримання дітей	Дт і Кт 6414	Складає централізована бухгалтерія на основі відомостей за розрахунками з батьками. Всі записи слід здійснювати окремо за кожною установою, яка обслуговується, або дитячою групою
16	Позабалансовий облік	Рахунки класу 0	На кінець місяця необхідно рахувати вартість залишку об'єкта позабалансового обліку. На кожний об'єкт ведеться окрема відомість

17	Все інше	Операції по рахункам, крім вищенаведених та операціям, які не потребують накопичувальних відомостей та зведень	Кожний меморіальний ордер за окремий місяць отримує свій номер, починаючи з 17 (тобто 18, 19 і т. д. по місяцях)
Книга обліку зарплати і стипендій та Реєстр депонованих сум	аналітичного депонованої	Дт та Кт 6412	Складає касир, який закриває платіжну відомість. Також перевіряє головний бухгалтер

Аналіз таблиці 2.5 дає підстави виділити напрями покращення ведення та оформлення меморіальних ордерів у закладі освіти:

Автоматизація – доцільно впровадити в коледжі сучасне бухгалтерське програмне забезпечення (наприклад, «Дебет Плюс» чи «М.Е.Дос»), яке дозволить автоматично формувати меморіальні ордери на основі введених первинних документів (нарахування зарплати, стипендій, оплата комунальних послуг). Це зменшить кількість помилок і пришвидшить обробку даних.

Уніфікація форм – розробити в коледжі єдині шаблони меморіальних ордерів для касових операцій, розрахунків зі студентами та постачальниками, що дозволить уникнути дублювання інформації і спростить перевірку.

Електронний документообіг – налагодити електронний обмін документами між бухгалтерією коледжу та відділенням ДКСУ. Це дасть можливість подавати звітність і формувати ордери в цифровому вигляді з накладанням електронного підпису.

Внутрішній контроль – запровадити щомісячну вибіркву перевірку правильності заповнення меморіальних ордерів головним бухгалтером, особливо за ордерами №5 (зарплата і стипендії) та №11–12 (продукти харчування), оскільки вони мають найбільше значення для діяльності коледжу.

Деталізація записів – у меморіальних ордерах коледжу варто розширити аналітичність:

- у ордері №5 виділяти окремо нарахування зарплати викладачам і стипендії студентам;

- у ордерах №11–12 деталізувати витрати на харчування за групами студентів;
- у ордері №8 чітко відображати розрахунки з підзвітними особами (командировки, закупівлі канцтоварів).

Таким чином, удосконалення ведення меморіальних ордерів у Калинівському технологічному коледжі передбачає не лише технічні зміни (автоматизацію та електронний документообіг), а й організаційні заходи – уніфікацію форм, посилення внутрішнього контролю та деталізацію записів. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме підвищенню прозорості обліку, скороченню кількості помилок і забезпечить більш зручне та оперативне формування звітності закладу освіти.

Отже, було розглянуто організацію обліку фінансово-розрахункових операцій у закладі освіти. Встановлено, що основними формами розрахунків є безготівкові операції, які здійснюються через платіжні доручення та касові документи. Узагальнення даних проводиться у меморіальних ордерах, що забезпечують систематизацію інформації та контроль за рухом коштів.

2.3. Облікова документація та звітність в умовах диджиталізації

Активний розвиток інформаційних технологій суттєво трансформував систему бухгалтерського обліку бюджетних установ. Традиційні методи фіксації та обробки інформації поступово поступаються місцем цифровим інструментам, що забезпечують більш високу швидкість, точність та контрольованість облікових процесів. В умовах диджиталізації облікова документація набуває нового формату, а звітність автоматизується, що значно підвищує ефективність діяльності закладів освіти та інших установ державного сектору.

Основною особливістю сучасних підходів є перехід від паперових носіїв до електронних первинних документів, що стали повноцінними юридичними аналогами документів у традиційній формі. Впровадження електронного документообігу та інтегрованих систем бухгалтерського обліку змінило не лише технічний бік роботи, а й загальну організацію облікових процесів.

Електронна первинна документація формується з використанням кваліфікованого електронного підпису, зберігається в електронному архіві та відповідає всім вимогам щодо реквізитів. Завдяки цьому бюджетні установи отримали можливість значно прискорити процеси створення, погодження та обробки документів, зменшити ймовірність втрати інформації та забезпечити її цілісність.

Щоб чітко простежити відмінності між двома форматами облікової інформації, наведемо порівняльну характеристику (табл.2.6).

Таблиця 2.6 - Порівняння традиційного та електронного документообігу в бюджетних установах

Критерій	Паперова система	Електронна система
Форма документів	Фізичні бланки, підписані вручну	Електронні форми PDF/XML, підписані КЕП
Оперативність	Низька, повільне погодження	Висока, миттєва передача
Контроль реквізитів	Покладається на працівника	Автоматична валідація
Зберігання	Архівні кімнати	Захищені електронні архіви
Ризик втрати	Високий	Мінімальний
Доступ	Локальний	Дистанційний, цілодобовий

Переваги впровадження цифрових технологій виходять далеко за межі економії часу. Диджиталізація забезпечує комплексне вдосконалення системи управління бюджетними ресурсами, підвищує достовірність інформації та забезпечує прозорість усіх етапів обліку. Найбільш значущі переваги узагальнено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Переваги цифровізації бухгалтерського обліку в бюджетних установах

№	Перевага	Суть
1	Оперативність	Прискорення здійснення та погодження операцій
2	Прозорість	Відображення операцій у системі в реальному часі
3	Дисципліна витрат	Автоматичний контроль відповідності кошторису
4	Безпека	Захист даних через шифрування, резервування
5	Оптимізація ресурсів	Скорочення витрат на папір, друк, архіви
6	Зниження помилок	Ліквідація ручного введення і дублювання інформації
7	Удосконалення звітності	Автоматичне формування показників

Диджиталізація значно змінила процес складання бухгалтерської та бюджетної звітності. Якщо раніше працівник вручну переносив дані з реєстрів у форми, то сьогодні звітність формується автоматично на основі проведених господарських операцій.

Це дозволяє:

- мінімізувати арифметичні помилки;
- забезпечити відповідність законодавчим вимогам;
- пришвидшити процес подання звітів до Казначейства, податкових органів, МОН України та інших установ.

Найпоширеніші електронні форми звітності бюджетних установ подано нижче(табл.2.8).

Таблиця 2.8 - Основні види звітності, що формуються автоматично

Форма	Назва	Призначення
№1-дс	Баланс	Інформація про активи та зобов'язання
№2-дс	Фінансові результати	Доходи та витрати
№4-дс	Власний капітал	Динаміка змін капіталу
№2-м, №2-к	Надходження та використання	Виконання кошторису
Казначейські звіти	Місячні, квартальні, річні	Контроль руху коштів і залишків

Цифровізація обліку неможлива без використання сучасних програмних продуктів. Система ПЗ повинна забезпечувати:

- автоматизацію операцій;
- ведення аналітичного та синтетичного обліку;
- формування меморіальних ордерів;
- інтеграцію з "Казна-Веб", ДПС, ДКСУ;
- зберігання електронних архівів.

Найбільш поширені програмні комплекси представлено в таблиці 2.9

Таблиця 2.9 - Порівняння програмних продуктів бюджетного сектору

Продукт	Функціональність	Переваги	Недоліки	Краще підходить
Дебет Плюс	Облік активів, зарплати,	Простий, адаптований під бюджет	Менші аналітичні можливості	Коледжам, школам

	меморіальних ордерів			
BAS Держсектор	Комплексна автоматизація	Широка аналітика, інтеграції	Висока ціна	Великим установам
M.E.Doc	Е-звітність, КЕП	Зручність подання звітів	Не веде облік	Усі бюджетні установи
Казна-Веб	Електронні платежі	Оперативність роботи з Казначейством	Не облікова система	Всі установи на казначейському обслуговуванні
IS-PRO	Глибока автоматизація	Потужний функціонал	Потребує ІТ-підтримки	Великим організаціям

Порівняння програмних продуктів дозволяє оцінити їхні технічні можливості, однак ефективність цифровізації облікових процесів залежить не лише від функціоналу конкретного ПЗ. Не менш важливо, щоб програмний комплекс відповідав низці вимог, продиктованих специфікою діяльності бюджетних установ, нормативно-правовим регулюванням та потребами внутрішнього контролю. Саме відповідність таким критеріям визначає якість, надійність та результативність ведення бухгалтерського обліку в умовах цифрового середовища (табл.2.10).

Таблиця 2.10 - Основні вимоги до інформаційних систем бухгалтерського обліку в бюджетних установах

№	Вимога	Зміст та обґрунтування
1	Відповідність НП(С)БОДС та Бюджетному кодексу	Забезпечує коректність обліку та автоматичне формування звітності відповідно до нормативних вимог
2	Інтеграція з ДКСУ («Казна-Веб»)	Дозволяє проводити платежі, реєструвати зобов'язання та подавати звітність в електронному форматі
3	Підтримка кваліфікованого електронного підпису	Надає юридичну силу електронним первинним документам
4	Захист даних і резервне копіювання	Запобігає втраті інформації та забезпечує її відновлення у разі технічних збоїв
5	Автоматичне формування меморіальних ордерів	Відповідає специфіці бюджетного обліку та забезпечує повний реєстр операцій
6	Розвинуті засоби аналітичного обліку	Дозволяє деталізувати операції за фондами, КЕКВ, кодами програмної класифікації
7	Імпорт/експорт даних	Полегшує обмін інформацією між різними системами та органами державного контролю
8	Багаторівнева система доступу	Забезпечує захист інформації та обмеження прав користувачів
9	Наявність електронного архіву	Гарантує збереження документів протягом нормативно встановленого строку

Процес цифровізації діяльності бухгалтерії не є одномоментним – він вимагає комплексного підходу, послідовності та підготовки персоналу.

Ефективне впровадження інформаційних систем передбачає низку етапів, кожен із яких впливає на успішність переходу до електронної форми ведення обліку.

1. Оцінювання наявних облікових процесів та визначення ділянок, що потребують автоматизації.
2. Вибір оптимального програмного забезпечення, враховуючи функціональні можливості та специфіку установи.
3. Підготовка внутрішніх нормативних документів, зокрема Положення про електронний документообіг та змін до облікової політики.
4. Налаштування інформаційної системи, створення довідників, введення початкових залишків, визначення прав доступу.
5. Навчання та консультації працівників бухгалтерії щодо використання програм і електронних інструментів.
6. Тестування системи, аналіз помилок і недоліків.
7. Повномасштабне впровадження цифрових технологій, створення єдиної системи облікових даних.
8. Постійна технічна підтримка та оновлення ПЗ, моніторинг коректності обліку.

Таке поетапне впровадження дозволяє мінімізувати ризики й забезпечити стабільну роботу бухгалтерської служби.

Попри значні переваги, цифровізація обліку супроводжується низкою практичних труднощів, які пов'язані з технічними, організаційними та кадровими чинниками. Їх виявлення та своєчасне усунення є важливою умовою ефективного функціонування електронних систем(табл.2.11).

Таблиця 2.11 - Основні практичні труднощі цифровізації та шляхи їх подолання

Трудність	Причина виникнення	Можливі шляхи вирішення
Помилки в роботі з програмами	Недостатній досвід користувачів	Проведення навчання, розробка інструкцій
Технічні збої	Застаріла техніка, нестабільний інтернет	Оновлення обладнання, резервні канали зв'язку
Відсутність інтеграції між системами	Різні формати даних	Використання універсальних форматів імпорту/експорту, технічні налаштування
Проблеми з електронними підписами	Невірна установка, відсутність оновлень	Консультації АЦСК, оновлення сертифікатів
Неготовність персоналу	Опір змінам, страх помилок	Поступове впровадження, підтримка ІТ-фахівців

Отже, цифровізація облікових процесів у бюджетних установах виступає не лише сучасною вимогою часу, а й необхідною умовою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Перехід до електронного документообігу, автоматизація формування звітності та використання спеціалізованих програмних продуктів забезпечують суттєве скорочення трудомісткості облікових операцій, мінімізацію ризику помилок та дотримання нормативних вимог.

Порівняння функціональних можливостей програмних комплексів показало, що інформаційні системи, призначені для бюджетних установ, значно різняться за глибиною аналітики, інтеграцією з державними сервісами, рівнем автоматизації та можливістю забезпечення єдиного інформаційного простору. У цьому контексті найбільш ефективними є ті рішення, які підтримують НП(С)БОДС, взаємодіють із Казначейством, забезпечують формування меморіальних ордерів та дозволяють організувати електронний архів первинних документів.

Разом з тим цифровізація вимагає ретельної організації внутрішніх процесів: розроблення локальних нормативних актів, визначення відповідальних осіб, навчання персоналу та поетапного впровадження програмного забезпечення. Саме такий підхід дозволяє уникнути типових труднощів,

пов'язаних із технічними збоями, недостатньою підготовкою працівників або нерівномірною інтеграцією різних систем.

Важливо, що цифрові інструменти суттєво підвищують якість контрольно-аналітичної роботи, адже автоматичні алгоритми перевірок, вбудовані реєстри, оперативні звіти та можливість швидкого доступу до історії облікових даних створюють основу для своєчасного прийняття управлінських рішень. У результаті диджиталізація не лише оптимізує технічні аспекти бухгалтерської діяльності, а й формує більш прозоре, контрольоване та ефективне фінансове середовище в установі.

Таким чином, впровадження сучасних інформаційних технологій у сферу обліку забезпечує комплексне оновлення всієї системи документування та звітності, що відповідає стратегічному напрямку державної політики щодо цифрової трансформації публічного сектору. З огляду на це подальше удосконалення інформаційних систем, автоматизація рутинних операцій та розвиток електронного документообігу є ключовими передумовами підвищення ефективності функціонування бюджетних установ.

Висновки до розділу 2

1. У результаті аналізу організації бухгалтерського обліку визначено, що система обліку базується на поєднанні централізованих нормативно-правових вимог і внутрішніх регламентів установи. Важливу роль у забезпеченні упорядкованості облікових процедур відіграє облікова політика, яка визначає методи ведення обліку, порядок документообігу, розподіл обов'язків та відповідальності між працівниками бухгалтерської служби.

2. Досліджено специфіку обліку основних господарських операцій у бюджетних установах, яка зумовлена необхідністю дотримання кошторисної дисципліни, класифікації доходів і видатків за КЕКВ, веденням меморіальних ордерів та застосуванням плану рахунків державного сектору. Бухгалтерська служба виконує ключову роль у забезпеченні законності, цільового використання бюджетних коштів і контролю за фінансовими операціями.

3. Встановлено, що цифровізація суттєво трансформує підходи до облікової роботи в освітніх закладах. Електронний документообіг, застосування кваліфікованих електронних підписів, створення електронних архівів та автоматизоване формування звітності забезпечують прискорення обробки даних і підвищення їхньої точності.

4. Порівняння програмних продуктів, які використовуються в бюджетній сфері («Дебет-Плюс», «BAS Бухгалтерія», «М.Е.Дос»), засвідчило значні відмінності у функціональності, рівні автоматизації, інтеграції з Казначейством та можливостях формування звітності. Від правильного вибору програмного забезпечення залежить ефективність роботи бухгалтерської служби та рівень автоматизації облікових процесів.

5. Визначено переваги цифровізації обліку — підвищення прозорості, зниження ймовірності помилок, прискорення підготовки звітності, покращення внутрішнього контролю. Разом з тим виявлено ризики, пов'язані з технічними збоями, недостатньою кваліфікацією персоналу, кібербезпекою та необхідністю адаптації внутрішніх регламентів установи.

6. Узагальнюючи результати дослідження, встановлено, що ефективна організація бухгалтерського обліку в закладах освіти вимагає поєднання нормативного забезпечення, методичної узгодженості, сучасних цифрових технологій та належного кадрового потенціалу. Подальший розвиток автоматизації облікових процесів є важливим напрямом удосконалення фінансового управління в бюджетних установах.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

3.1. Інформаційно-аналітична база для управління фінансово-господарською діяльністю

Ефективність управління закладом освіти значною мірою залежить від того, наскільки повною, структурованою та аналітично цінною є інформаційна база, на основі якої приймаються управлінські рішення. На відміну від комерційних організацій, бюджетні установи працюють у жорстко регламентованому фінансовому середовищі, де кожна операція проходить багаторівневий контроль та відображається у специфічних формах обліку й звітності. Саме тому інформаційно-аналітична база набуває системного характеру та поєднує різноманітні джерела даних, що дозволяють не лише фіксувати господарські операції, а й здійснювати глибокий аналіз фінансових процесів.

Управлінські рішення приймаються на основі великого масиву даних, що мають різну природу та рівень узагальнення. Для зручності їх можна згрупувати за такими напрямками (табл. 3.1).

Таблиця 3.1- Основні джерела інформаційно-аналітичної бази закладу освіти

Група джерел	Змістова характеристика	Аналітичне значення
Первинні документи	Табелі, накладні, акти, касові документи, відомості обліку зарплати	Забезпечують фактичну основу аналізу, слугують доказовою базою для фінансових рішень
Облікові реєстри	Узагальнені записи про операції у розрізі рахунків та фондів	Дають змогу простежити структуру й динаміку показників
Казначейські дані	Виписки з реєстраційних рахунків, підтвердження зобов'язань та асигнувань	Відображають реальний рух коштів та обмеження у фінансуванні
Фінансова та бюджетна звітність	Баланс, звіт про результати, звіт про надходження та використання коштів	Сприяє оцінці загального фінансового стану та ефективності використання ресурсів
Цифрові системи та електронний документообіг	Програмні комплекси, автоматизовані системи, електронні реєстри	Підвищують деталізацію, зменшують помилки, формують доступ до аналітичних вибірок

Галузева інформація	Дані про контингент здобувачів освіти, навантаження педагогів, спеціальності	Визначають потреби у фінансуванні та впливають на обсяг бюджетних і власних надходжень

Сукупність цих джерел дозволяє формувати багатовимірну аналітичну картину. Для фінансового аналізу важливо не лише мати доступ до кожного виду інформації, а й інтегрувати їх між собою. Наприклад, дані про контингент студентів безпосередньо впливають на планування фонду заробітної плати, а операції зі спеціального фонду — на аналіз фінансової автономії закладу. Таким чином, інформаційна база поєднує як суто бухгалтерські, так і управлінські показники, забезпечуючи керівництво більш широким інструментарієм для прийняття рішень.

Казначейське обслуговування створює специфічну модель управління фінансами: витрати не можуть бути проведені без підтвердження наявності асигнувань, а виписки з реєстраційних рахунків є єдиним джерелом інформації про реальний рух коштів.

На відміну від паперових документів, дані з електронних систем (казначейських сервісів, автоматизованих бухгалтерських програм) дозволяють формувати розрізи:

- за кодами економічної класифікації видатків;
- за фондами;
- за договорами та постачальниками;
- у порівнянні планових і фактичних показників.

Це розширює можливості аналізу, роблячи його більш точним та оперативним.

Якість інформаційно-аналітичної бази визначається не лише наявністю різних груп даних, а й тим, наскільки узгоджено та системно вони функціонують між собою. У бюджетних установах аналітична інформація формується з декількох джерел різної природи — фінансових, нормативних, статистичних, внутрішніх управлінських. Тому важливо не просто описати їх окремо, а

проаналізувати у взаємозв'язку, визначивши ті характеристики, що безпосередньо впливають на її якість та придатність до управлінського використання.

Суттєвим є і те, що аналітична база закладу освіти формується в умовах жорсткого регламентування, залежності від казначейського обслуговування та обмеженої гнучкості управлінських рішень. Це вимагає виділення ключових напрямів, за якими має здійснюватися оцінка її якості: повнота даних, їх деталізація, оперативність оновлення, узгодженість з нормативною базою, рівень автоматизації та можливості цифрового аналізу.

Узгодження цих характеристик дозволяє визначати сильні та слабкі сторони системи, встановлювати напрями її розвитку та планувати удосконалення. Саме тому подальше узагальнення подано у формі таблиці, що дає змогу наочно зіставити різні аспекти інформаційної бази та оцінити їхній вплив на якість управлінських рішень (табл.3.2)

Таблиця 3.2 – Структурні компоненти аналітичної бази та їх управлінське значення

Компонент аналітичної бази	Характеристика	Значення для управління
Дані про касові та фактичні видатки	Інформація про рух коштів у динаміці	Дозволяє контролювати відповідність витрат плану та асигнуванням
Зведені показники за фондами	Розмежування загального та спеціального фондів	Забезпечує розрахунок фінансової автономії закладу
Показники виконання кошторису	Порівняння планових та фактичних показників	Дає підстави для коригування діяльності та планування
Інформація про кредиторську/дебіторську заборгованість	Дані за кожним контрагентом	Відображає фінансові ризики та своєчасність виконання зобов'язань
Дані про власні надходження	Платні послуги, оренда, інші джерела	Важливо для оцінки фінансової стійкості закладу
Цифрові аналітичні звіти	Автоматизовані вибірки та агреговані дані	Забезпечують швидкий доступ до аналітики

Навіть за умови однакових нормативних вимог рівень аналітичності даних може значно відрізнятися залежно від того, наскільки ефективно організована

внутрішня система обліку. Наприклад, наявність детальних розрізів у цифрових програмах зменшує потребу вручну групувати інформацію, що підвищує точність аналізу. У той же час недостатня деталізація може призвести до втрати ключових індикаторів, зокрема під час оцінки витрат за напрямками або визначення фінансової стійкості спеціального фонду.

У процесі дослідження було встановлено, що інформаційно-аналітична база закладу освіти є достатньо розгалуженою та структурованою, проте містить окремі обмеження, характерні для бюджетних установ: надмірну фрагментованість даних, залежність від казначейських процедур, значний обсяг ручного введення інформації та недостатній рівень інтеграції цифрових інструментів. Це формує потребу не лише у підтриманні існуючої системи, а й у стратегічному її розвитку.

Сучасні тенденції державного сектору — цифровізація, автоматизація обліку, використання аналітичних модулів та стандартизація процесів — вимагають переходу від традиційного підходу до збору інформації до інтелектуалізації аналітичної системи, тобто перетворення її на інструмент, здатний не тільки відображати дані, але й пояснювати, прогнозувати та виявляти ризики.

Тому напрями удосконалення мають формуватися з урахуванням:

- необхідності підвищення якості даних;
- оптимізації облікових процесів;
- усунення дублювання інформації;
- посилення цифрової взаємодії між підрозділами;
- адаптації до нових стандартів державного сектору;
- розвитку компетентностей персоналу, який працює з аналітикою.

Для того щоб узагальнити ключові шляхи модернізації інформаційно-аналітичної бази, їх доцільно представити у табличній формі(табл.3.3).

Таблиця 3.3 — Пріоритетні напрями удосконалення інформаційно-аналітичної бази

Напрямок удосконалення	Зміст удосконалення	Очікуваний ефект
1. Автоматизація аналітичних процесів	Впровадження інтегрованих програмних модулів для обробки даних, автоматичне формування аналітичних вибірок, зменшення ручних операцій	Підвищення точності аналізу, скорочення часу обробки даних, мінімізація ризику помилок
2. Інтеграція даних між підрозділами	Налагодження єдиної інформаційної системи між бухгалтерією, відділом кадрів, навчальною частиною, господарським відділом	Зменшення дублювання інформації, формування єдиного аналітичного простору
3. Посилення внутрішнього контролю	Використання аналітичних звітів для моніторингу відхилень, автоматизація контролю за виконанням кошторису	Запобігання неефективному використанню ресурсів, покращення фінансової дисципліни
4. Оптимізація структури аналітичних даних	Стандартизація форм аналітичних звітів, уніфікація підходів до групування інформації	Підвищення порівнюваності даних та зручності їх використання керівництвом
5. Розвиток цифрових компетентностей персоналу	Навчання щодо роботи з обліковими програмами, електронним документообігом та аналітичними модулями	Підвищення ефективності роботи та правильності формування аналітичних даних
6. Розширення аналітичних показників	Включення індикаторів ефективності, показників ресурсного навантаження, елементів прогнозного аналізу	Покращення стратегічного планування та управління розвитком закладу
7. Підвищення рівня цифрової безпеки	Захист фінансової інформації, резервне копіювання, контроль доступу до аналітичних систем	Зменшення ризиків втрати даних та несанкціонованого доступу
8. Використання хмарних рішень	Перехід на централізовані цифрові сховища даних для аналітики	Доступ до інформації 24/7, спрощення обміну та збереження інформації

Подані напрями удосконалення відображають не лише технічні потреби закладу освіти, а й управлінські. Їх впровадження забезпечує перехід від базового бухгалтерського аналізу до комплексної інформаційно-аналітичної системи, здатної підтримувати стратегічні рішення керівництва. Особливо важливими є автоматизація, інтеграція даних і посилення аналітичних функцій — саме ці напрями дають найбільший ефект з точки зору економії часу, зменшення навантаження на персонал та підвищення достовірності інформації.

Важливо, що удосконалення аналітичної бази має відбуватися поетапно: від опрацювання документів до впровадження систем прогнозування, що дозволить закладу залишатися адаптивним в умовах реформування державного сектору та цифрової трансформації освіти.

3.2. Використання аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень у сфері освіти

Ефективне управління фінансово-господарською діяльністю закладів освіти значною мірою залежить від рівня розвитку їхнього аналітичного середовища. Аналітична інформація не лише відображає фактичний стан використання бюджетних ресурсів, а й дозволяє прогнозувати наслідки управлінських рішень, виявляти резерви економії, оптимізувати діяльність та підвищувати якість освітніх послуг. У сучасних умовах цифровізації та реформування освітньої галузі саме аналітика стає визначальним інструментом, який перетворює бухгалтерський облік із технічної функції на елемент стратегічного менеджменту.

У закладах освіти аналітична інформація формується на основі первинних документів, облікових реєстрів, меморіальних ордерів, звітності та внутрішніх управлінських документів. Вона охоплює широкий спектр показників: від структури видатків, розподілу коштів за економічною класифікацією, аналізу фонду оплати праці — до ефективності використання матеріальних і трудових ресурсів, результативності програмного фінансування, дотримання кошторисних призначень та оцінки ризиків. Така багатокомпонентність визначає необхідність системної, послідовної та методично регламентованої роботи зі збору, обробки й узагальнення даних.

Аналітична інформація використовується у діяльності адміністрації освітнього закладу у кількох ключових напрямках. Насамперед — це контроль за виконанням кошторису, який є основним документом фінансового планування в бюджетних установах. Оперативний аналіз видатків дозволяє виявляти

відхилення від плану, оцінювати їх обґрунтованість та своєчасно коригувати фінансову політику. Наприклад, у ході аналізу витрат на оплату комунальних послуг можливо простежити сезонність споживання, виявити нераціональні витрати чи потребу в енергозберігаючих заходах.

Другим важливим напрямом є аналіз фонду оплати праці, який традиційно займає найбільшу частку у видатках закладів фахової передвищої та середньої освіти. Аналітична інформація дозволяє оцінити структуру заробітної плати, обсяг нарахувань, соціальних виплат, відпускних, компенсацій та інших виплат. За допомогою аналізу визначається відповідність фактичних витрат нормативним вимогам, а також можливість оптимізації за рахунок раціонального планування педагогічного навантаження, використання стимулюючих та компенсаційних виплат, перерозподілу фонду між структурними підрозділами.

Наступним напрямом застосування аналітичної інформації є аналіз виконання державних та цільових програм, пов'язаних із модернізацією матеріально-технічної бази, цифровізацією освітніх процесів, закупівлею обладнання, ремонтом приміщень та іншими видами капітальних інвестицій. У таких випадках аналітика дозволяє оцінити ефективність реалізації програм: дотримання календарного плану, правильність використання бюджетних коштів, своєчасність проведення тендерних процедур, відповідність технічних вимог фактичним результатам. Окремого значення набуває аналіз цінових пропозицій, який дає можливість обрати економічно доцільного постачальника та забезпечити ефективність витрачання бюджетних коштів.

Важливе місце в управлінні закладом освіти займає аналіз матеріальних ресурсів, зокрема основних засобів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, продуктів харчування, господарських матеріалів, навчальних посібників і підручників. Інформація щодо руху таких ресурсів дозволяє не лише контролювати їх збереження, але й оцінити ступінь зношеності, потребу в оновленні, рівень забезпеченості навчальних підрозділів, раціональність використання матеріальних цінностей. Наприклад, аналіз матеріально-технічного забезпечення кабінетів і лабораторій безпосередньо впливає на якість

освітнього процесу, а тому базується на достовірній аналітичній інформації з бухгалтерського обліку.

Окремим напрямком є аналіз показників діяльності студентського контингенту, який також ґрунтується на даних обліку, зокрема обліку стипендіальних виплат, доходів від надання платних освітніх послуг, витрат на утримання гуртожитків. Такі дані дозволяють оцінити зміну контингенту студентів, обсяг надходжень спеціального фонду, рентабельність окремих освітніх програм чи послуг. В умовах автономізації закладів освіти це стає стратегічно важливим, оскільки дозволяє планувати фінансову самостійність установи, підвищувати ефективність видатків і формувати політику розвитку освітніх програм.

Значний вплив на управлінські рішення має аналіз фінансової звітності, яка складається відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. Зокрема, фінансова звітність дозволяє оцінити стан активів, зобов'язань, дебіторської та кредиторської заборгованості, виконання кошторису, рух грошових коштів. Для керівництва такі дані є ключовими при формуванні планів розвитку, розробці стратегії модернізації закладу, участі в проєктах державного та міжнародного фінансування.

З огляду на широке використання електронних систем («Є-Data», М.Е.Дос, «Прозорро»), аналітична інформація набуває нового виміру — цифрової доступності та оперативності, що значно підсилює її управлінську цінність. Електронні інструменти дозволяють миттєво отримувати дані щодо надходжень, платежів, проведених закупівель, тендерних пропозицій, а також формувати аналітичні звіти в режимі реального часу. Це скорочує час між виникненням управлінської потреби та отриманням інформації, що є критично важливим для оперативного прийняття рішень у динамічних умовах бюджетної сфери.

Окрему увагу слід приділяти рівню деталізації аналітичної інформації, оскільки він визначає якість управлінських рішень. У типових формах звітності бюджетних установ рівень деталізації часто є недостатнім, що вимагає додаткової аналітичної обробки даних бухгалтерією. Так, наприклад, структура

видатків на оплату праці або закупівлю товарів і послуг у звітності подається з узагальнюючими показниками, тоді як для потреб управління необхідний розподіл за підрозділами, конкретними статтями витрат чи проєктами. Така додаткова аналітика формується засобами внутрішньої звітності, що є важливою частиною інформаційного забезпечення керівництва.

Важливим аспектом є перетворення аналітичної інформації на прогнозно-планову, що дозволяє керівництву не лише реагувати на фактичні події, а й передбачати майбутні ситуації. Прогнозування може стосуватися зміни тарифів на енергоносії, інфляційних процесів, коливань контингенту студентів, обсягів фінансування, потреби в ремонтах чи оновленні обладнання. На основі таких прогнозів адміністрація може розробляти сценарії розвитку, оптимізувати витрати, готуватися до майбутніх фінансових ризиків та забезпечувати стабільність діяльності закладу.

У сфері освіти аналітична інформація відіграє значну роль також у забезпеченні прозорості та підзвітності, що є ключовою вимогою державного сектору. Відкритість інформації щодо використання бюджетних коштів, публікація звітності, доступність даних у системах відкритих фінансів підвищують довіру суспільства та сприяють розвитку партнерства між закладом освіти, місцевою владою та громадою. Аналітичні дані стають основою для звітування перед органами державного контролю, засновником, педагогічною радою, студентським самоврядуванням.

Із розвитком цифрових технологій зростає потреба у впровадженні інструментів управлінської аналітики (Business Intelligence), які дозволяють автоматизувати аналітичні процеси та візуалізувати дані у вигляді діаграм, дашбордів, графічних моделей. Хоча в освітніх установах державного сектору такі інструменти поки що застосовуються обмежено, їх впровадження у перспективі може суттєво підвищити ефективність управління(табл.3.4).

Таблиця 3.4 - Додаткове порівняння: використання аналітики у закладах освіти та інших бюджетних установах

Критерій	Заклади освіти	Інші бюджетні установи (медицина, соцзахист)	Аналітичний висновок
Структура видатків	Домінує зарплата (70–80%), стипендії, комунальні послуги	Зарплата + медичні послуги, харчування, соціальна допомога	У закладах освіти більші можливості оптимізації через навантаження педагогів
Джерела спеціального фонду	Платні освітні послуги, гуртожитки, короткострокові програми	Благодійна допомога, медичні послуги, соціальні програми	У закладів освіти нестабільніша дохідна база
Матеріальні ресурси	Навчальні кабінети, лабораторії, бібліотека	Медичне обладнання, спецобладнання	У сфері освіти повільне оновлення впливає на якість освітніх послуг
Залежність від контингенту	Висока (кількість студентів визначає фінансування)	Низька	Це потребує глибшого аналізу демографії та набору

Для поглибленої оцінки ефективності використання аналітичної інформації в управлінні доцільно здійснити порівняльний аналіз інформаційно-аналітичної бази Калинівського технологічного фахового коледжу з типовим бюджетним закладом освіти. Такий аналіз дозволяє виявити специфічні особливості функціонування аналітичних процесів саме у коледжі, визначити його сильні сторони та діагностувати проблемні зони, які потребують удосконалення. Порівняння забезпечує більш глибоке розуміння того, наскільки гнучкою, повною та адаптованою є система аналітичної підтримки управління, а також дає можливість оцінити рівень цифровізації, деталізації даних і внутрішніх контрольних процедур(табл.3.5).

Таблиця 3.5 - Порівняння інформаційно-аналітичної бази коледжу та типового бюджетного закладу

Критерій аналізу	Калинівський технологічний фаховий коледж	Типовий бюджетний заклад освіти
Джерела аналітичних даних	Розширена система внутрішньої звітності; активне використання електронних документів; регулярні дані з казначейських систем	Зазвичай обмежені стандартними формами звітності; внутрішня аналітика менш розгалужена

Рівень цифровізації	Часткова цифровізація: М.Е.Дос, Є-Data, електронні таблиці; документообіг частково паперовий	Переважно паперовий документообіг, окремі елементи цифровізації (електронна звітність)
Деталізація даних	Високий рівень деталізації для управлінських потреб (фонди, підрозділи, види послуг, контингент студентів)	Деталізація обмежена вимогами форм державної звітності
Аналітика фонду оплати праці	Ведеться розширений аналіз навантаження, стипендій, педагогічного навантаження	Переважно стандартна калькуляція фонду без поглибленого управлінського аналізу
Матеріально-технічна аналітика	Здійснюється аналіз стану лабораторій, кабінетів, ступеня зношення обладнання	Аналіз проводиться формально, без регулярних розрахунків потреби
Внутрішні регламенти та політика	Є положення про облікову політику; частково сформована система внутрішнього контролю	Облікова політика часто формальна, внутрішній контроль мінімальний
Аналітична підтримка управління	Адміністрація активно використовує аналітику для планування, контролю, оптимізації витрат	Аналітика використовується переважно для складання звітності
Рівень інтеграції даних	Дані з кількох систем (облік, контингент, гуртожитки), але є фрагментарність	Дані переважно з єдиної облікової програми, інтеграція слабка
Оперативність отримання інформації	Середній рівень: наявна часткова автоматизація, але є затримки через паперові документи	Низька: отримання інформації потребує більше часу через паперове оформлення
Гнучкість аналітичного інструментарію	Висока — використання Excel, внутрішніх форм, адаптованих розрахунків	Низька — дія в межах стандартних форм і процедур

Проведене порівняння свідчить, що інформаційно-аналітична база Калинівського технологічного фахового коледжу має більш гнучку, деталізовану та практично орієнтовану структуру порівняно з типовим бюджетним закладом освіти. Коледж демонструє вищий рівень цифровізації, ширше застосування електронних систем і розвинену внутрішню управлінську аналітику, що забезпечує керівництво оперативною та більш повною інформацією для прийняття рішень.

Водночас виявлено і низку проблем: фрагментарність даних, часткове дублювання паперових і електронних документів, недостатня інтеграція аналітичних потоків, а також відсутність уніфікованої системи внутрішнього контролю. Такі «вузькі місця» стримують повноцінне впровадження сучасних

аналітичних інструментів та ускладнюють формування цілісної інформаційної картини діяльності закладу.

У підсумку порівняння підтверджує необхідність подальшої цифровізації аналітичних процесів, стандартизації внутрішніх процедур, розширення інструментів управлінського аналізу та впровадження інтегрованих систем збору й обробки даних. Це дозволить забезпечити вищий рівень прозорості, оперативності та точності управлінських рішень, а також сприятиме стратегічному розвитку закладу освіти.

Висновки до розділу 3

1. Аналітична інформація є ключовим інструментом управління закладом освіти, оскільки забезпечує комплексне відображення фінансово-господарської діяльності та створює підґрунтя для обґрунтованих управлінських рішень. Вона дає змогу оцінювати фактичний стан ресурсів, рівень виконання кошторису та ефективність використання бюджетних коштів.

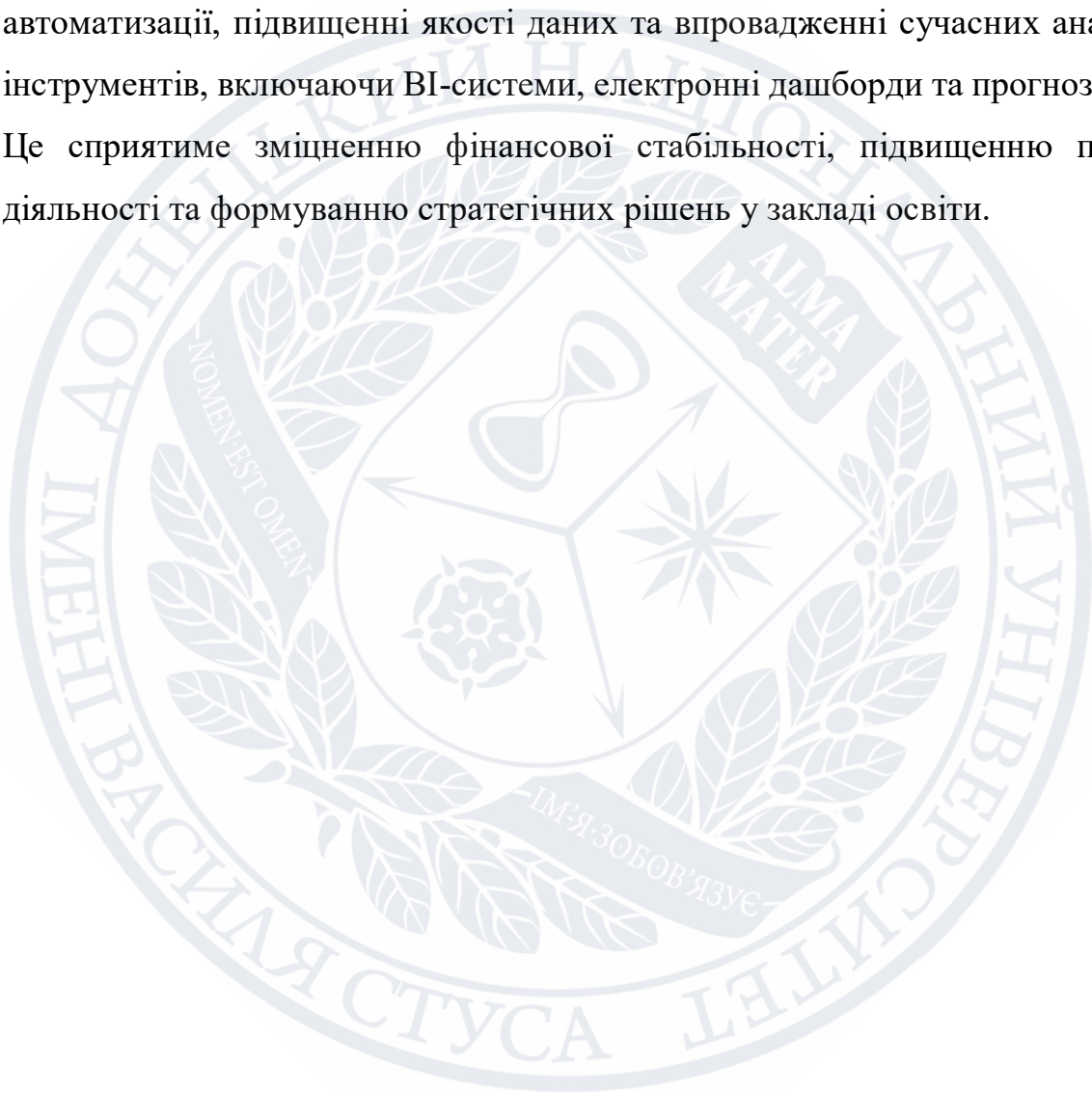
2. Інформаційно-аналітична база коледжу охоплює різнорівневі джерела даних — від первинних документів до інтегрованих цифрових систем. Така багатокomпонентність дозволяє формувати цілісну картину діяльності, але одночасно потребує високого рівня систематизації та узгодженості між структурними підрозділами.

3. Управлінські рішення значною мірою ґрунтуються на аналізі ключових фінансових показників, зокрема фонду оплати праці, структури видатків, стану матеріальних ресурсів і результатів виконання державних та цільових програм. Застосування аналітичної інформації підвищує точність планування та дозволяє попереджати фінансові ризики.

4. Цифровізація значно підсилює аналітичні можливості закладу, забезпечуючи оперативний доступ до даних, автоматизований облік та інтеграцію з державними інформаційними системами («Є-Data», «Прозорро», М.Е.Дос). Це скорочує час на формування звітності та підвищує точність обробки даних, що є важливим у динамічному бюджетному середовищі.

5. Недостатня деталізація типових звітних форм потребує розширення внутрішньої аналітики, зокрема формування додаткових управлінських звітів, аналітичних вибірок, прогнозів і порівняльних розрахунків. Це дозволяє повніше реагувати на управлінські потреби та гнучко планувати фінансово-господарську діяльність.

6. Подальший розвиток аналітичної роботи має базуватися на автоматизації, підвищенні якості даних та впровадженні сучасних аналітичних інструментів, включаючи ВІ-системи, електронні дашборди та прогнозні моделі. Це сприятиме зміцненню фінансової стабільності, підвищенню прозорості діяльності та формуванню стратегічних рішень у закладі освіти.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило встановити, що обліково-аналітичне забезпечення діяльності закладу освіти є цілісною системою, яка охоплює процеси формування, документування, обробки, узагальнення та використання інформації для управління фінансово-господарською діяльністю. Його функціонування визначає якість фінансових рішень, рівень контролю за використанням бюджетних коштів, прозорість фінансової діяльності та здатність установи до стратегічного розвитку. Доведено, що обліково-аналітична система не є допоміжним механізмом, а виступає центральною ланкою управління ресурсами закладу освіти.

Уточнення теоретичних положень дало можливість визначити специфічні ознаки обліково-аналітичного забезпечення у сфері освіти: цільовість фінансування, обмеженість ресурсів, підвищена підзвітність, необхідність суворого дотримання кошторисної дисципліни й відповідальність за результати використання бюджетних коштів. Установлено, що сучасні умови діяльності закладів освіти – зростання фінансової автономії, посилення конкуренції, реформування фінансової системи та цифровізація – вимагають якісно нового підходу до організації обліку та аналізу.

Аналіз нормативно-правових основ показав, що організація бухгалтерського обліку в закладах освіти здійснюється в умовах чіткої регламентації. Установлено, що система бухгалтерського обліку в державному секторі базується на стандартизованих вимогах, які забезпечують єдину методологію обліку активів, зобов'язань, доходів і видатків, гарантуючи достовірність та зіставність фінансової інформації. Дотримання нормативних вимог є необхідною умовою законності операцій, прозорості використання ресурсів і фінансової стабільності закладу освіти. Разом із тим дослідження засвідчило, що нормативна база постійно змінюється, що потребує системної роботи зі сторони бухгалтерської служби щодо оновлення внутрішніх регламентів та коригування облікової політики.

Практичне дослідження організації бухгалтерського обліку в

Калинівському технологічному фаховому коледжі дозволило визначити його сильні та слабкі сторони. Встановлено, що облікові процеси забезпечують своєчасне документування господарських операцій, ведення фінансової та бюджетної звітності, дотримання вимог кошторисної дисципліни та контроль за цільовим використанням коштів. Разом із тим виявлено обмеження, пов'язані з недостатньою цифровізацією документообігу, застосуванням вузького кола методичних підходів до оцінки активів, відсутністю системного внутрішнього аудиту та недостатнім використанням аналітичної інформації для управління.

Особлива увага приділена дослідженню впливу цифрових технологій на облікові процеси. Установлено, що цифровізація створює принципово нові можливості для підвищення ефективності обліково-аналітичної системи: автоматизація формування звітності, інтеграція з державними платформами, застосування електронного документообігу, використання електронних підписів та хмарних сервісів. Це забезпечує прискорення обробки інформації, зниження ризику помилок, підвищення точності даних та оперативний доступ до інформації для управління. Визначено, що цифровізація має не лише технічний, а й управлінський характер, оскільки вона змінює модель прийняття рішень у закладі освіти та формує нові вимоги до компетентностей персоналу.

Значущим результатом дослідження є формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності закладу освіти. Запропоновано:

- розширити застосування сучасних методів оцінки активів і амортизації для підвищення точності відображення їх вартості;
- перейти до повноцінного електронного документообігу та мінімізувати дублювання паперових носіїв;
- упровадити системний управлінський облік для оцінки ефективності навчальних програм, діяльності підрозділів і використання ресурсів;
- створити механізм внутрішнього контролю та регулярного аудиту для попередження фінансових ризиків;

- забезпечити регулярний перегляд облікової політики з урахуванням змін законодавства та стратегічних цілей закладу;
- інвестувати в підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської служби та розвиток цифрової компетентності персоналу.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами, зміцненню фінансової дисципліни, зменшенню ймовірності помилок і порушень, оптимізації витрат та формуванню сприятливих умов для розвитку закладу освіти. Особливо важливим є впровадження управлінського аналізу, який дозволить керівництву приймати рішення на основі економічно обґрунтованих даних, прогнозувати майбутні результати, оцінювати ефективність використання коштів і визначати напрями стратегічного розвитку.

Перспективи подальшого розвитку обліково-аналітичної системи полягають у переході до глибшої автоматизації облікових функцій, застосуванні прогнозної аналітики та інтелектуальних систем обробки даних, використанні цифрових платформ для моніторингу фінансових показників у режимі реального часу, а також у розвитку партнерств із державними та міжнародними інституціями для впровадження інноваційних рішень. Очікується, що такі напрями сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності освітніх установ, зміцненню фінансової стійкості та ефективному використанню ресурсів у довгостроковій перспективі.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що обліково-аналітичне забезпечення діяльності закладу освіти є визначальним фактором ефективності управління. Воно забезпечує прозорість використання бюджетних коштів, обґрунтованість управлінських рішень, результативність фінансової діяльності та здатність закладу адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Практичне впровадження рекомендацій, сформованих у роботі, може стати дієвим інструментом удосконалення фінансово-господарської діяльності освітніх установ і забезпечити їх стійкий розвиток в умовах цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Бюджетний кодекс України:** Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. **Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні:** Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. **Про освіту:** Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. **Про фахову передвищу освіту:** Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
5. **Про повну загальну середню освіту:** Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
6. **Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 “Подання фінансової звітності”:** Наказ Мінфіну України № 1207 від 28.12.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0003-10>
7. **План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі:** Наказ МФУ № 1203 від 31.12.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>
8. **Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі:** Наказ МФУ № 1219 від 29.12.2015.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0056-16>
9. **Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи:** Постанова КМУ від 26.01.2011 № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2011-п>
10. **Порядок казначейського обслуговування державного бюджету за видатками:** Наказ ДКСУ № 140 від 24.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0057-13>
11. **Інструкція з інвентаризації активів та зобов’язань:** Наказ МФУ № 879 від 02.09.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1106-14>

12.Порядок складання типових форм первинних документів: Наказ Держкомстату № 193 від 21.06.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0650-10>

13.Про електронний документообіг та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>

14.Постанова КМУ “Про затвердження Порядку здійснення допорогових закупівель” (процедури діють через систему ProZorro). URL: <https://prozorro.gov.ua>

15. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2030 року: МОН України. URL: <https://mon.gov.ua>

16. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у бюджетних установах. — Житомир: ПП “Рута”, 2021. — 432 с.

17. Жилкіна О.В. Фінансовий контроль у державному секторі: навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2020. — 280 с.

18. Кужельний М.В., Каменська Л.П. Теорія бухгалтерського обліку. — К.: Центр учбової літератури, 2020. — 510 с.

19.Кіреєва А.В. Управління фінансово-господарською діяльністю бюджетних установ: навч. посіб. — Х.: ХНЕУ, 2022. — 360 с.

20.Чорна О.М. Організація бухгалтерського обліку у сфері освіти. — К.: КНЕУ, 2022. — 214 с.

21.Сопко В.В. Бухгалтерський облік у секторі державного управління. — К.: КНЕУ, 2019. — 380 с.

22. Пархоменко В.М. Аналітичне забезпечення управління бюджетними установами. — Дніпро: Пороги, 2021. — 256 с.

23. Левченко Н.М. Управлінський аналіз у бюджетних організаціях. — К.: Центр учб. літ., 2020. — 312 с.

24. Гончарук Я.Є. Економічний аналіз діяльності освітніх установ. — К.: КНЕУ, 2021. — 280 с.

25. Романів Є.М. Фінанси освіти: механізми та інструменти ефективності. — Тернопіль: ТНЕУ, 2022. — 230 с.
26. Бобровник С.В. Особливості фінансового планування в коледжах України // Фінанси України. — 2022. — №5. — С. 112–121.
27. Марченко Т.М. Використання аналітичної інформації в управлінні освітніми установами // Економіка та держава. — 2021. — №4. — С. 89–94.
28. Кравчук О.О. Електронні системи документообігу в бюджетних установах // Облік і фінанси. — 2023. — №2. — С. 47–54.
29. Гирич Л.М. Автоматизація бухгалтерського обліку у сфері освіти // Бізнес Інформ. — 2022. — №3. — С. 101–107.
30. Шеремет А.В. Аналітичні інструменти управління закладами державного сектору // Вісник КНЕУ. — 2023. — №1. — С. 66–73.
31. Гончар Т.О. Казначейське обслуговування як фактор фінансової дисципліни бюджетних установ // Фінанси, облік і аудит. — 2021. — №32. — С. 55–62.
32. Савченко Л.Є. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в державному секторі: сучасні тенденції та виклики. — Київ: КНЕУ, 2023. — 220 с.
33. Москаленко В.П. Публічні фінанси та фінансова прозорість в умовах цифровізації: навч. посіб. — Харків: ХНЕУ, 2022. — 240 с.
34. Кузьменко О.В. Електронне врядування та цифрові інструменти обліково-аналітичного забезпечення бюджетних установ // Державне управління: теорія і практика. — 2021. — №3. — С. 54–63.
35. Бардаш С.В. Управлінський контроль в органах державного сектору: методи та технології. — Київ: Центр учбової літератури, 2019. — 276 с.
36. OECD. Government at a Glance 2023: Digital Public Administration Indicators. — Paris: OECD Publishing, 2023. — 280 p.
37. IPSASB. Conceptual Framework for General Purpose Financial Reporting by Public Sector Entities. — IFAC, 2021. — 174 p.

38. Bryson J., Crosby B. Public Value Governance: Theory and Practice. — Routledge, 2022. — 320 p.
39. UNESCO. Digital Transformation of Education: Global Monitoring Report 2023. — Paris: UNESCO, 2023. — 350 p.
40. European Court of Auditors. Public Sector Accountability and Performance Reporting: Annual Review 2022. — Luxembourg: EU Publications, 2022. — 112 p.
41. World Bank. Data-driven Public Sector Management: Analytical Tools for Education Finance. — Washington: The World Bank Group, 2021. — 198 p.
42. Портал відкритих даних **Є-Data**. URL: <https://spending.gov.ua/new/>
43. Офіційний сайт системи електронних закупівель **ProZorro**. URL: <https://prozorro.gov.ua>
44. Офіційний сайт Державної технічної служби ДКСУ. URL: <https://treasury.gov.ua>
45. Міністерство освіти і науки України. Нормативна база. URL: <https://mon.gov.ua/ua/normativna-baza>
46. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
47. Рахункова палата України. Аналітичні звіти. URL: <https://rp.gov.ua>
48. Державна аудиторська служба України. URL: <https://dasu.gov.ua>
49. Міжнародна федерація бухгалтерів IFAC. URL: <https://www.ifac.org>
50. Європейська комісія. Фінансування освіти // Education & Training. URL: <https://education.ec.europa.eu>